

Suurtehopumpaus-muodostelman perustamisen analyysi

Perustamisprosessin analyysi

Teknologiaosaamisen johtaminen opinnäytetyö

kevät 2025

Harri Laukkanen

Teknologiaosaamisen johtaminen

Tekijä Harri Laukkanen

Työn nimi Suurtehopumppaus-muodostelman perustamisen analyysi

Ohjaaja Pasi Laine, Matti Virtanen

Tiivistelmä

Vuosi 2025

Tässä opinnäytetyössä toteutetaan kvalitatiivinen puolistrukturoitu yksittäistapaus kyselytutkimus Suurtehopumppaus-muodostelman perustajille. Tutkimuksen tavoite on kerätä muodostelman perustajilta palaute, siitä kuinka projekti toteutettiin ja mitkä olivat sen vahvuudet ja kehittämiskohteet. Ja oliko kehittäjillä riittävät resurssit hoitaa projekti laadukkaasti.

Tutkimustulos on hyödynnettävissä myös muille suomalaisille pelastuslaitoksille, koska Suomen pelastuslaitoksien katseet ovat nyt kääntyneet voimakkaasti kansainvälisen pelastustoiminnan kentälle. Ja Suurtehopumppaus-muodostelman kaltaiset EU-rahoitteiset muodostelmat ovat kustannustehokkain ja varmin tapa saada pelastuslaitos kansainvälisen pelastustoiminnan kentälle.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että Suurtehopumppaus-muodostelman perustamisprojekti oli monivaiheinen ja monimutkainen hanke, jonka tavoitteena oli parantaa valmiuksia suuronnettomuuksien, kuten tulvien ja suurten palotilanteiden, hallintaan. Projekti oli merkittävä, koska sen taustalla on kansainvälinen yhteistyö, jossa yhdistyivät eri pelastuslaitokset ja organisaatiot, ja se liittyy osaltaan Suomen rooliin globaaleissa pelastustoiminnan verkostoissa.

Hanke oli onnistunut ja tutkimuksessa nousi esiin kehityskohteita, jotka voivat parantaa vastaavien hankkeiden toteutusta tulevaisuudessa. Erityisesti projektinhallintaan liittyvät haasteet tulivat esiin useassa vastauksessa. Onnistuneen projektin taustalla on hyvä suunnittelu ja tehokas johtaminen, mutta myös projektinhallinnan työkalut ja prosessit eivät aina olleet täysin riittäviä tukemaan hankkeen etenemistä. Tämä korostaa tarvetta kehittää selkeät ja joustavat projektinhallintatyökalut, jotka tukevat hankkeen eri vaiheita, ja erityisesti niiden kriittisten vaiheiden hallintaa.

Avainsanat Kansainvälinen pelastustoiminta, pelastuslaitos, projektijohtaminen, EUn pelastuspalvelumekanismi

Sivut 57 sivua

Master's Degree in Technology Competence Management
Author Harri Laukkanen
Subject Analysis of the Establishment of HCP-Module
Supervisors Pasi Laine and Matti Virtanen

Abstract
Year 2025

In this thesis, a qualitative survey is carried out for the founders of the HCP formation. The goal of the research is to collect feedback from the founders of the formation, about how the project was implemented and what were its strengths and development areas. And did the developers have enough resources to manage the project with quality.

The research result can also be used by other Finnish rescue services because the eyes of Finnish rescue services have now turned strongly to the field of international rescue operations. And EU-funded formations like the HCP formation are the most cost-effective and surest way to get a rescue agency into the field of international rescue operations.

The results of the study show that the High-Power Pumping Formation establishment project was a multi-phase and complex project, the purpose of which was to improve preparedness for the management of major disasters, such as floods and large fire roads. The project was a reason because it is based on international cooperation, combining different rescue services and organizations, and it contributes to Finland's role in global rescue networks.

The project was successful, and the research identified areas for improvement that could improve the implementation of similar projects in the future. Challenges related to project management were raised in several responses. A successful project relies on good planning and effective leadership, but project management tools and processes were not always fully adequate to support the progress of the project. This highlights the need to develop clear and flexible project management tools that support the different phases of the project, and especially the management of their critical phases.

Keywords International civil protection, rescue services, rescue department, EU Civil Protection Mechanism

Pages 57 pages

Sisällys

1	Johdanto	4
1.1	Käsitteet	5
1.2	Säädösperustaa	6
2	Teoreettinen osuus	10
2.1	Kansainvälinen pelastustoiminta	11
2.2	Projektijohtaminen.....	14
2.3	Verkostojohtaminen	20
2.4	Kriisijohtaminen.....	23
3	Tutkimuksen taustat	27
3.1	Suurtehopumppaus-muodostelma	28
3.2	EU rahoitteinen projekti.....	30
4	Tutkimusasettelu	34
4.1	Kysymykset	35
4.2	Aiheen rajausta	36
5	Tutkimustulokset.....	37
6	Pohdinta.....	47
7	Jatkotutkimus.....	51
	Lähteet.....	54
	Liitteet	55
	Liite 1. Kyselylomake.....	55
	Liite 2. Saatekirje kyselylomakkeen saatteeksi.....	56

1 Johdanto

"Ei hirveäkään syödä kokonaisena, vaan se jaetaan osiin"

Opinnäytetyö on laadullinen puolistrukturoitu yksittäistapaustutkimus.

Opinnäytetyössä tullaan avaamaan suurtehopumppaus-muodostelman perustaminen.

Avaaminen tapahtuu suorittamalla kirjallinen kysely projektiin osallistunut henkilöstö.

Kyselyssä käytetään liitteenä löytyvää kyselylomaketta

Kyselyllä haluan saada kuvauksen osallistuneiden henkilöiden rooleista kyseisessä projektissa, millainen projektisuunnitelma laadittiin projektia varten, miksi projekti aloitettiin ja mihin projektin lopputuotteen eli suurtehopumppaus-muodostelman ajateltiin kykenevän.

Sisältönä opinnäytetyössäni tulee olemaan johdanto, käsitteet, teoreettinen osuus, tutkimuksen taustat, tutkimusasettelu, tutkimustulokset ja pohdinta.

Pääkysymys: Millainen projektisuunnitelma laadittiin suurtehopumppaus-muodostelman perustamiseen?

Sivukysymykset: Miksi Suurtehopumppaus -muodostelma perustettiin? Mihin perustettavan Suurtehopumppaus-muodostelman voimavarat oli päätarkoituksellisesti kohdennettu? Mitä suoritteita kehittäisit seuraavaa projektia varten?

1.1 Käsitteet

Kansainvälinen pelastustoiminta on valtiosopimukseen ja lainsäädäntöön perustuvaa avun antamista ulkomaille luonnon tai ihmisen aiheuttamien katastrofien tai onnettomuuksien jälkeen, jolloin maan omat pelastusvalmiudet eivät riitä. Pelastustoimen ja siviilivalmiuden eurooppalainen yhteistyö on laajentunut perinteisestä pelastustoiminnan avunannosta kohti laaja-alaista, monialaista yhteistyötä, siviilivalmiutta. Yhteistyö pitää sisällään myös varautumiseen ja onnettomuuksien ehkäisyyn liittyvää yhteistyötä, osaamisen jakamista ja yhteisten siviilivalmiuksien hyödyntämistä.

ART tarkoittaa Arctic Rescue Teamia, eli Arktista pelastusjoukkuetta

CBRN tarkoittaa chemical, biological, radiological and nuclear.

CECIS The Common Emergency Communication and Information System, Euroopan unionin yhteinen hätäviestintä- ja tietojärjestelmä.

DG ECHO tarkoittaa Euroopan Unionin pelastuspalveluasioiden ja humanitaarisen avun operaatioiden pääosastoa

ERCC tarkoittaa Euroopan Unionin ylläpitämää Emergency Response Coordination Centreä joka sijaitsee Brysselissä

EU pelastuspalvelumekanismi tarkoittaa valtion pyynnöstä aktivoituvaa valtioiden järjestämää apua luonnonkatastrofien tai ihmisten aiheuttamien katastrofien vaikutuksien lieventämiseksi.

EU pelastuspalvelumekanismi pooli ECPP tarkoittaa koulutettua, testattua, sertifioitua ja valmiiksi roolitettua rekisteriä. Rekisterissä on sekä yksittäisiä asiantuntijoita sekä muodostelmia

FRT tarkoittaa Finn Rescue Teamia, eli Suomen Kansainväliseen pelastustoimintaan koulutettua pelastuskomennuskuntaa

HCP tarkoittaa High Capacity Pumping. Suomennettuna suurtehopumppausta

Projekti on yksi iso työkokonaisuus, jolla on määrätty selkeärajainen tehtävä.

Projektityö tarkoittaa projekteiksi organisoitujen tehtävien hoitamista

RescEU on Euroopan unionin rahoituksella tuotettu valmiusjärjestelmä, jonka tarkoitus on parantaa ja tehostaa EU:n valmiutta vastata vakaviin laaja-alaisiin suuronnettomuuksiin sekä uhka- ja kriisitilanteisiin.

TAST Technical assistant and support team. Teknisentuen ryhmä

1.2 Säädosperustaa

Suomessa noudatetaan oikeusvaltioperiaatetta, jossa julkisen vallan käytön tulee perustua lakiin ja noudattaa tarkoin lakia. Lisäksi julkisen vallan käytön tulee turvata perusoikeuksien toteutuminen. (Suomen Perustuslaki 731/1999 § 2, § 22.) Pelastustoimen tehtävistä säädetään tarkemmin pelastuslaissa (379/2011) ja laissa pelastustoimen järjestämisestä (613/2021). Kansainvälinen pelastustoiminta perustuu valtiosopimuksiin ja lainsäädäntöön, ja sen tavoitteena on tarjota apua luonnonkatastrofien tai ihmisen aiheuttamien onnettomuuksien sattuessa, kun kyseisen maan omat pelastusresurssit eivät riitä. Euroopan pelastustoimen ja siviilivalmiuden yhteistyö on kehittynyt perinteisestä avunannosta laajempaan ja monialaisempaan toimintatapaan, jossa painottuvat varautuminen, onnettomuuksien ennaltaehkäisy sekä osaamisen ja resurssien jakaminen. Tämä yhteistyö hyödyntää yhteisiä siviilivalmiuksia ja pyrkii lisäämään turvallisuutta jakamalla tietoa ja vahvistamalla yhteisiä toimintamalleja.

Kansainvälistä pelastustoimintaa ja pelastuspalvelumekanismia ohjaa lainsäädäntö, määräykset ja säännöt. Euroopan pelastuspalvelumekanismiin nykyinen perusta on Euroopan Unionin pelastuspalvelumekanismista 17. joulukuuta 2013 tehty Euroopan parlamentin ja neuvoston päätös 1313/2013. Tätä päätöstä on muutettu useita kertoja, esimerkiksi maaliskuussa 2019 annetulla päätöksellä 2019/420 ja toukokuussa 2021 annetulla asetuksella 2021/1836.

2014/762/EU – laying down the rules for the implementation of Decision No. 1313/2013. Määrittelee säännöt Euroopan unionin päätöksen 1313/2013 toteuttamiseksi, joka liittyy katastrofihallintaan ja valmiuteen. Asetuksen ensisijaisena tavoitteena on parantaa

jäsenvaltioiden valmiuksia ja kykyä reagoida tehokkaasti erilaisiin katastrofitilanteisiin. Asetuksessa määritellään käytännön toimenpiteitä, kuten riskinarviointi ja resurssien koordinointi, joiden avulla katastrofien ehkäiseminen ja hallinta voidaan toteuttaa. Rahoituskeinoja käsitellään myös, jotta voidaan tukea katastrofihallintaan liittyviä toimintoja. Yhteistyö ja tiedonvaihto jäsenvaltioiden välillä korostuvat asetuksessa, mikä mahdollistaa parhaiden käytäntöjen jakamisen ja resurssien tehokkaan käytön. Lisäksi asetuksessa on määräyksiä toimien seurannasta ja arvioinnista, mikä varmistaa tehokkuuden ja jatkuvan kehittämisen.

2018/142 - adding rules on the "Emergency Medical Corps", additional modules and capacity goals. Tässä lisätään sääntöjä hätätilanteiden lääketieteelliselle joukolle (EMC) Asetuksen keskeinen sisältö on Parantaa jäsenvaltioiden kykyä vastata hätätilanteisiin lääketieteellisten resurssien avulla. Määritellään uusia moduuleja, jotka liittyvät hätätilanteiden lääketieteelliseen hoitoon ja apuun. Asetuksessa määritellään kapasiteettitavoitteita, jotka jäsenvaltioiden tulee saavuttaa, jotta hätätilanteisiin voidaan reagoida tehokkaasti. Korostetaan henkilöstön koulutusta ja valmiuksia, jotta hätätilanteet voidaan hallita paremmin. Edistetään jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä ja koordinoitua lääketieteellisissä hätätilanteissa.

2019/570 – adding rules as regards rescEU capacities. Lisää sääntöjä liittyen rescEU-kapasiteetteihin, jotka ovat osa Euroopan unionin kattavaa hätätilanteiden hallintajärjestelmää. Asetuksen päätavoitteena on parantaa Euroopan Unionin valmiuksia vastata laaja-alaisiin hätätilanteisiin, kuten luonnonkatastrofeihin tai terveysuhkiin. Asetuksessa määritellään tarkemmin rescEU- varastoja ja kapasiteetteja, joita jäsenvaltioiden tulee kehittää ja ylläpitää. Lisäksi asetuksessa korostuu jäsenvaltioiden välinen yhteistyö ja koordinointi, jotta varmistetaan tehokas resurssien jakaminen ja käyttö hätätilanteissa.

2020/414 – as regards medical stockpiling rescEU capacities. Koskee lääketieteellisten varastojen luomista rescEU-kapasiteetteihin Euroopan unionissa. Asetuksen ensisijaisena tavoitteena on parantaa Euroopan Unionin valmiuksia vastata terveysuhkiin, kuten epidemioihin tai muihin laajamittaisiin terveyshäiriöihin, sekä varmistaa, että jäsenvaltioilla on tarvittavat lääketieteelliset resurssit käytettävissään kriisitilanteissa. Asetuksessa korostuu myös varastojen hallinta ja ylläpito, jotta varmistetaan niiden saatavuus ja tehokas käyttö hätätilanteissa. Lisäksi asetuksessa edellytetään jäsenvaltioilta yhteistyötä ja koordinaatiota lääketieteellisten varastojen osalta. Tämä mahdollistaa parhaan mahdollisen resurssien

jakamisen ja tehokkuuden kriisitilanteissa. Asetus myös suosittaa, että jäsenvaltiot tekevät säännöllisiä arviointeja varastojen riittävydestä ja ajantasaisuudesta.

2020/452 – as regards capacities established to respond to low probability risks with a high Impact. Käsittelee kapasiteetteja, jotka on perustettu vastaamaan alhaisen todennäköisyyden mutta korkean vaikutuksen riskeihin Euroopan unionissa. Asetuksen päätavoitteena on vahvistaa Euroopan Unionin valmiuksia reagoida äkillisiin ja merkittäviin uhkiin, jotka voivat aiheuttaa laajoja vahinkoja, kuten luonnonkatastrofeja, teollisia onnettomuuksia tai muita suuria kriisejä. Asetuksessa määritellään erityisesti ne toimenpiteet ja resurssit, joita jäsenvaltioiden tulee kehittää, jotta ne voivat tehokkaasti vastata tällaisiin riskeihin. Tämä sisältää muun muassa riskinarviointimenetelmät, valmiusharjoitukset ja yhteistyön tehostamisen jäsenvaltioiden kesken.

2021/1956 of 10 November 2021 on the establishment and organisation of the Union Civil Protection Knowledge Network joka on annettu 10. marraskuuta 2021, käsittelee Euroopan Unionin siviilisuojelun tietoverkoston (Union Civil Protection Knowledge Network) perustamista ja organisointia. Asetuksen päätavoitteena on parantaa Euroopan Unioninjäsenvaltioiden välistä yhteistyötä ja tiedonvaihtoa siviilisuojelun alalla.

Asetuksessa määritellään tietoverkoston rakenne, toiminnot ja rooli siviilisuojelutoiminnassa. Tämä verkosto toimii foorumina, jossa jäsenvaltioiden asiantuntijat voivat jakaa tietoa, parhaita käytäntöjä ja kokemuksia eri hätätilanteista sekä kriisinhallinnasta. Tietoverkosto edistää myös tutkimusta ja innovaatioita siviilisuojelun alalla. Asetuksessa korostuu tiedonkeruun ja analysoinnin merkitys, mikä auttaa parantamaan valmiuksia ja tehokkuutta kriisitilanteissa. Jäsenvaltioita kannustetaan osallistumaan aktiivisesti verkoston toimintaan, jotta se voi toimia tehokkaasti ja hyödyttää kaikkia osapuolia.

2022/706 of 5 May 2022 laying down rules for the application of Decision No 1313/2013/EU of the European Parliament and of the Council, as regards criteria and procedures for recognising long-standing commitment and extraordinary contributions to the Union Civil Protection Mechanism. Asetuksen päätavoitteena on määrittää kriteerit ja menettelyt, joiden avulla voidaan tunnustaa ja arvostaa jäsenvaltioiden tai muiden toimijoiden merkittäviä ponnistuksia ja sitoutumista siviilisuojelun alalla. Tunnustaminen voi koskea erityisesti niitä, jotka ovat jatkuvasti osallistuneet mekanismin toimintaan tai tarjonneet merkittävää apua hätätilanteissa.

Asetuksessa esitetään selkeät menettelyt, joiden avulla voidaan arvioida ja myöntää tunnustuksia. Tämä sisältää arviointikriteerit, hakemusprosessin ja menettelyt, joilla päätökset tehdään. Tavoitteena on varmistaa läpinäkyvyys ja oikeudenmukaisuus tunnustamisprosessissa.

Union disaster resilience goals 2023/C 56/01. Esittelee Euroopan unionin tavoitteet ja strategiat katastrofikestävyyden parantamiseksi. Asiakirjan keskeisenä tavoitteena on vahvistaa Euroopan Unionin ja sen jäsenvaltioiden valmiuksia valmistautua, reagoida ja toipua katastrofeista, kuten luonnonkatastrofeista, teollisista onnettomuuksista tai terveysuhista. Asiakirjassa korostetaan monialaisen lähestymistavan merkitystä, joka sisältää yhteistyön eri toimijoiden välillä, kuten jäsenvaltioiden, alueellisten ja paikallisten viranomaisten sekä kansalaisjärjestöjen kesken. Tavoitteena on luoda kokonaisvaltainen järjestelmä, joka yhdistää riskinarvioinnin, valmiuden, reagointikyvyn ja toipumisen.

Adding rules as regards rescEU capacities - amending Implementing Decision (EU) 2019/570. Asetus vahvistaa Euroopan Unionin valmiuksia ja kapasiteetteja hätätilanteiden hallinnassa sekä parantaa jäsenvaltioiden välistä yhteistyötä ja koordinoitua.

2022/288 of 22 February 2022 - as regards rescEU shelter capacities and the modification of quality requirements for Emergency Medical Teams Type 3 capacities. Parantaa rescEU:n suojauskapasiteetteja ja sääntöjä lääketieteellisten tiimien toiminnalle, mikä osaltaan vahvistaa Euroopan Unionin valmiuksia reagoida hätätilanteisiin ja suojata kansalaisia tehokkaasti.

2022/461 of 15 March 2022 - as regards rescEU transport and logistics capacities. Vahvistaa rescEU:n kuljetus- ja logistiikkakapasiteetteja, mikä parantaa Euroopan Unionin kykyä reagoida tehokkaasti erilaisiin hätätilanteisiin ja varmistaa, että tarvittavat resurssit ovat saatavilla nopeasti ja joustavasti.

2 Teoreettinen osuus

Opinnäytetyön teoreettinen osuus on keskeinen osa tutkimusta, sillä se muodostaa työn perustan ja määrittelee sen viitekehyksen. Tämä osuus selventää, miten tutkimus liittyy aikaisempaan tietoon ja teorioihin, ja tarjoaa kattavan taustan, johon uusi tutkimus nojaa. Teoreettinen osuus auttaa lukijaa ymmärtämään, miksi tutkimusaihe on tärkeä ja miten se kytkeytyy jo olemassa olevaan tietoon. Tämä yhteys on erityisen merkittävä, sillä ilman aiempaan tutkimukseen pohjautuvaa viitekehystä uusi tutkimus saattaa vaikuttaa irralliselta ja vähemmän tieteelliseltä. Teoreettisen osuuden kautta tutkimuksen tieteellinen relevanssi ja sen liittyminen laajempaan keskusteluun tulevat selkeiksi.

Teoreettisen osuuden tärkeimmistä tehtävistä on tutkimuksen kontekstin asettaminen. Tämä tarkoittaa sitä, että tutkimus sijoitetaan johonkin laajempaan tieteenalan viitekehykseen tai sen yhteys tiettyyn ongelmaan tehdään selväksi. Lukija saa näin käsityksen siitä, miksi valittu aihe on merkittävä ja mikä tekee siitä ajankohtaisen. Ilman tätä kontekstia tutkimus voisi jäädä etäiseksi tai liian suppeaksi. Teoriaosuus auttaa osoittamaan myös, mitä ongelmia tutkimus pyrkii ratkaisemaan tai millaisia aukkoja aiemmassa tutkimuksessa mahdollisesti on.

Viitekehyksen tarjoaminen on yksi teoreettisen osuuden keskeisimmistä tehtävistä. Viitekehys auttaa järjestämään tutkimuksen tulokset ja selittämään niitä suhteessa olemassa olevaan tietoon. Tämä on tärkeää, koska tutkimustulokset ilman selkeää viitekehystä voivat tuntua irrallisilta tai hankalilta ymmärtää. Viitekehys luo järjestyksen, jonka avulla tuloksia voidaan analysoida loogisesti ja systemaattisesti. Se toimii eräänlaisena karttana, jonka avulla tutkimus johdattaa lukijan läpi analyysiprosessin.

Teoreettinen osuus mahdollistaa myös aiempien tutkimusten ja teorioiden kriittisen tarkastelun. Tämän kriittisen analyysin kautta tutkija voi osoittaa, missä kohdin aiemmat teoriat tukevat hänen omaa tutkimustaan ja missä taas on aukkoja, joita oma tutkimus pyrkii täyttämään. Tämä lisää tutkimuksen arvoa, koska se osoittaa tutkijan tietämyksen ja kykenee liittämään työnsä aiempaan keskusteluun tavalla, joka tuottaa uutta tietoa tai näkemystä.

2.1 Kansainvälinen pelastustoiminta

Joulukuun 8. päivä vuonna 1988 tapahtui Armeniassa tuhoisa maanjäristys. Armeniaan kerääntyi ympäri maailmaa pelastustoimen muodostelmia, kansalaisjärjestöjä kuin myös yksityisiä henkilöitä tarkoituksena antaa apua maanjäristysalueella oleville. Tilanne maassa oli hyvin sekava erityisesti koordinaation puuttumisen vuoksi. Monista auttajista tuli autettavia. Tapahtuneen seurauksena Itävalta, Saksa ja Sveitsi pohtivat eurooppalaisen järjestelmän rakentamista koordinoituun ja hallittuun avunantoon. Projektiin liittyi mukaan myös Yhdistyneet kansakunnat. (Siviilikriisinhallintatyöryhmä 2004.) Silloinen Sisäasiainministeriö asetti Helsingin pelastuslaitoksen tällöin palopäällikkönä toimineen Rainer Alhon tekemään selvitystä yhdessä jaospäällikkö Bo Winqvistin kanssa. Selvityksen pohjalta syntyi Suomeen vuonna 1993 kansainvälinen pelastuskomennuskunta (Finn Rescue Force, FRF), johon osallistui sopimus pohjaisesti viisi Suomen suurinta palo- ja pelastuslaitosta eli Helsinki, Turku, Tampere, Espoo ja Vantaa. (Ampuja 2011, 148–149.)

Kansainvälinen pelastustoiminta on valtiosopimukseen ja lainsäädäntöön perustuvaa avun antamista ulkomaille luonnon tai ihmisen aiheuttamien katastrofien tai onnettomuuksien jälkeen, jolloin maan omat pelastusvalmiudet eivät riitä.

Lisäksi Pelastusopiston tehtävänä on hoitaa sisäministeriön ohjauksessa pelastuslain (379/2011) 38 §:ssä tarkoitetun kansainväliseen pelastustoimintaan kuuluvan avun antamisen rekrytointia, materiaalisia ja logistisia valmiuksia sekä huolehtia kansainväliseen pelastustoimintaan liittyvästä valtakunnallisesta koulutuksesta ja harjoituksista. Pelastusopisto huolehtii sisäministeriön määräämän mukaisesti kansainväliseen pelastustoimintaan kuuluvan avun antamisen käytännön järjestelyistä ja toimii siviilihenkilöiden osallistumisesta kriisinhallintaan annetun lain (1287/2004) 5 §:ssä tarkoitetulla tavalla kansainväliseen pelastustoimintaan osallistuvien henkilöiden työnantajana. (Laki Pelastusopistosta 607/2006).

Suomi voi sisäministeriön päätöksellä tarjota apua katastrofitilanteissa toisen valtion pyynnöstä. Apua voidaan antaa lähettämällä pelastus- ja avustusyksiköitä tai asiantuntijoita ulkomaille. Lisäksi Suomi voi osallistua pelastustehtäviin tarjoamalla materiaali- tai taloudellista tukea. Tällaisia tilanteita ovat esimerkiksi luonnonkatastrofit, ympäristöonnettomuudet, ihmisen aiheuttamat onnettomuudet tai terrorismin seurauksena syntyneet tuhot. Kansainvälisiin tehtäviin varautumisesta ja valmiustoimenpiteistä vastaa Pelastusopisto sisäministeriön ohjeistuksen mukaisesti.

Vuonna 2019 pelastuspalvelumekanismilainsäädäntöä muutettiin ja uudistuksen myötä pelastuspalvelumekanismiin yhteyteen perustettiin EU-tason RescEU-valmiudet kansainväliseen avunantoon ylitsepääsemättömissä onnettomuus- ja kriisitilanteissa, joissa olemassa olevat kansalliset voimavarat ja unionin pelastuspalvelumekanismiin sidotut valmiudet eivät ole riittäviä. RescEU-valmiuksia kehitetään erityisesti kolmella osa-alueella: metsäpalojen lentosammutus, lääkinnälliset hätätilanteet ja CBRN. RescEU Medical / CBRN -hankkeessa Suomeen perustetaan lääkinnällisten materiaalien varastot. Hankkeessa myös varastoidaan useita eri lääkevalmisteita. Valmiusvarastoilla vastataan rajat ylittäviin terveysuhkiin, kuten pandemioihin. Lisäksi varaudutaan antibioottiresistansseihin taudinaiheuttajiin ja CBRN-uhkiin. Hoito- ja kirurgisilla tarvikkeilla toimitaan tilanteissa, joissa on paljon hoitoa vaativia traumapotilaita. Kilpirauhas- ja elintarvikemonitorit täydentävät CBRN-hankkeen mittarikalustoa. Ensimmäiset lääkinnälliset materiaalit ovat portaittain lähtövalmiudessa alkuvuodesta 2025. Kaikki materiaalit saadaan lähtövalmiuteen kesään 2026 mennessä. Hankkeen kokonaiskustannus on 63 miljoonaa euroa ja hankkeen suunniteltu kesto 1.1.2024–30.9.2026. Euroopan komissio rahoittaa hanketta täysimääräisesti.

Suomi on tehnyt useita alueellisia ja kahdenvälisiä sopimuksia lähialueen maiden kanssa, jotka sisältävät pelastuspalveluavun lähettämisen ja vastaanottamisen. Nämä sopimukset koskevat sekä onnettomuuksien ehkäisyä, varautumista että pelastustoimia onnettomuuden sattuessa. Suomella on pelastustoimea koskeva sopimus muun muassa

- muiden Pohjoismaiden (Nordred)
- Viron
- Venäjän sekä
- Barentsin euroarktisen alueen maiden kanssa.

Tänä päivänä pelastuspalvelun osaamista käytetään perinteisemmän pelastustoiminnan lisäksi laaja-alaisesti humanitaaristen operaatioiden tukena erityisesti operaatioiden alkuvaiheessa, jolloin painopiste on logistiikan ja infrastruktuurin rakentamisessa varsinaisia avustustoimia varten. Suomi on viime vuosina osallistunut kansainvälisiin avustustehtäviin muun muassa lähettämällä pelastusjoukkueen kalustoineen Ruotsin metsäpaloihin vuonna 2018 NORDRED-sopimuksen kautta ja lähettämällä pelastuspalvelumekanismiin kautta materiaaliapua mm. Albanian maanjäristykseen, Kreikan pakolaisleireille ja Libanoniin Beirutin räjähdysonnettomuuden seurauksena. Myös teknisen tuen TAST-muodostelma tuki EU:n asiantuntijaryhmää avustus- ja koordinaatiotehtävissä Beirutissa. (Pelastustoimi.fi nettisivut.)

2.2 Projektijohtaminen

Projektityön tarkoituksena on saavuttaa jokin ennalta määritetty tavoite. Projekteja perustetaan, koska tavoitteet eivät täyty ilman erillisen projektityöryhmän perustamista. Näin ollen projektissa tehtävä työ poikkeaa yleensä työntekijöiden jokapäiväisistä työtehtävistä. (Kettunen, 2009, s.15)

Projektityö on suunnitelmallista ja tavoitteellista toimintaa, joka keskittyy tietyn päämäärän saavuttamiseen. Tavoitteet, joita projekti pyrkii saavuttamaan, ovat usein sellaisia, että ne vaativat erikoistunutta osaamista, resursseja ja yhteistyötä, joita ei välttämättä voida saavuttaa organisaation päivittäisissä rutiineissa. Kun projekti perustetaan, se mahdollistaa erilaisten asiantuntijoiden kokoamisen yhteen tiimiin, jolloin he voivat keskittyä yhteiseen tavoitteeseen. Tämä erottelu jokapäiväisestä työstä on tärkeää, koska projektit usein vaativat intensiivistä panostusta ja innovatiivista ajattelua, mikä voi poiketa tavallisista työtehtävistä.

Lisäksi projektityö tarjoaa organisaatiolle mahdollisuuden joustaa ja sopeutua muuttuviin olosuhteisiin tai tarpeisiin, mikä on erityisen tärkeää nykypäivän nopeasti muuttuvassa liiketoimintaympäristössä. Projektiryhmän perustaminen mahdollistaa myös resurssien tehokkaan käytön, koska tiimi voi keskittyä tavoitteeseen ilman päivittäisten tehtävien jakamista, mikä saattaa hidastaa edistymistä.

Projekti on yksi iso työkokonaisuus, jolla on määrätty selkeärajainen tehtävä. Hankkeet ovat useiden projektien muodostamia kokonaisuuksia. Hankkeesta puhuttaessa tarkoitetaan siis useita projekteja. (Kettunen, 2009, s.16)

Projekti on määritelty, rajattu työskentelykokonaisuus, joka keskittyy tietyn tavoitteen saavuttamiseen. Se sisältää selkeät aikarajat, resurssit ja tehtävät, jotka ohjaavat sen toteutusta. Hankkeet puolestaan ovat laajempia kokonaisuuksia, jotka koostuvat useista projekteista. Tämä tarkoittaa, että hankkeissa voidaan toteuttaa erilaisia projekteja, jotka kaikki palvelevat yhteistä päämäärää tai tavoitetta.

Esimerkiksi rakennusalan hankkeessa voi olla useita projekteja, kuten suunnittelu, toteutus ja valvonta, jotka yhdessä muodostavat kokonaisuuden. Tämä rakenne mahdollistaa erikoistumisen ja resurssien tehokkaamman käytön. Projekteilla on omat aikarajat ja budjetit, mutta ne työskentelevät kohti hankkeen laajempaa päämäärää. Hankkeiden hallinta vaatii tehokasta koordinointia ja kommunikaatiota, jotta kaikki projektit etenevät sujuvasti ja saavuttavat yhteiset tavoitteet. Projekti ja hanke ovat toisiinsa liittyviä käsitteitä, joilla on omat

erityispiirteensä, mutta jotka yhdessä mahdollistavat monimutkaisempien tavoitteiden saavuttamisen.

Projekteilla on 4 vaihetta, jotka toistuvat eri projektien välillä (Wells & Kloppenborg, 2019, s.4) Nämä vaiheet ovat: alku, suunnittelu, toteutus ja lopetus, jotka luovat projektille elinkaaren.

Projektiluontoinen työskentely etenee tyypillisesti neljän päävaiheen kautta, jotka ovat alku, suunnittelu, toteutus ja lopetus. Ensimmäisessä vaiheessa, eli alkuvaiheessa, määritellään projektin tavoitteet ja keskeiset sidosryhmät. Tämä vaihe on ratkaiseva, sillä selkeät tavoitteet luovat perustan koko projektille.

Suunnitteluvaiheessa kehitetään yksityiskohtaisempi suunnitelma, joka sisältää aikataulut, budjetin ja resurssit. Tässä vaiheessa on tärkeää arvioida mahdolliset riskit ja laatia strategioita niiden hallitsemiseksi. Hyvin laadittu suunnitelma auttaa varmistamaan, että projekti etenee sujuvasti seuraaviin vaiheisiin.

Toteutusvaiheessa projektin suunnitelmat otetaan käytäntöön. Tässä vaiheessa tiimi työskentelee yhdessä saavuttaakseen asetetut tavoitteet, ja projektin edistymistä seurataan jatkuvasti. On tärkeää kommunikoida säännöllisesti sidosryhmien kanssa, jotta kaikki osapuolet ovat tietoisia projektin tilanteesta ja mahdollisista haasteista.

Viimeisessä vaiheessa, eli lopetusvaiheessa, arvioidaan projektin onnistumista ja tehdään tarvittavat johtopäätökset. Tässä vaiheessa kerätään myös palautetta ja oppeja tulevia projekteja varten. Kaikkien neljän vaiheen huolellinen läpikäynti varmistaa, että projekti saavuttaa tavoitteensa ja että opit voidaan hyödyntää tulevissa hankkeissa.

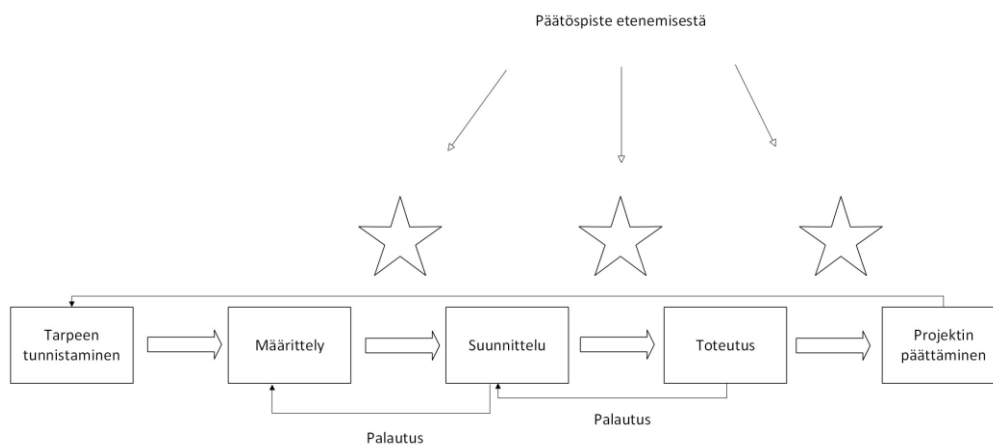
Jokaisella projektilla tulee olla omistaja. Tämä henkilö on yleensä se organisaation jäsen, joka ottaa projektin tulokset vastuulle projektin päätyttyä. Isoissa projekteissa projektin ohjausta ja seurantaa tekee projektin ohjausryhmä (johtoryhmä, valvontaryhmä), joka muodostuu projektin tilaajan sekä tekijän edustajista. (Kettunen, 2009, s.17)

Projektin omistajalla on keskeinen rooli, sillä hän ottaa vastuulle projektin tulokset ja varmistaa, että ne vastaavat organisaation tavoitteita. Omistaja toimii projektin päätyttyä eräänlaisena yhteyshenkilönä, joka on valmis käsittelemään kaikki projektiin liittyvät kysymykset ja haasteet. Tämä on erityisen tärkeää isoissa projekteissa, joissa eri sidosryhmien odotukset voivat vaihdella.

Projektin ohjausryhmä, joka koostuu sekä tilaajan että tekijän edustajista, tuo lisäarvoa projektin seurantaan ja ohjaukseen. Ohjausryhmä auttaa varmistamaan, että projekti etenee suunnitellusti ja että mahdolliset ongelmat tunnistetaan ja ratkaistaan ajoissa. Ryhmän monipuolinen koostumus mahdollistaa erilaisten näkökulmien ja asiantuntemuksen yhdistämisen, mikä parantaa päätöksentekoa.

Selkeä omistajuus ja tehokas ohjausryhmä ovat ratkaisevia tekijöitä projektin onnistumiselle. Ne auttavat varmistamaan, että projekti pysyy aikataulussa ja budjetissa sekä tuottaa laadukkaita tuloksia, jotka vastaavat organisaation tarpeita ja odotuksia.

Kuva 2 Projektin vaiheet Kettusta mukaillen

Onnistuneet projektit näyttävät melko lailla samankaltaisilta, ja siksi ehkä jopa tylsiltä. Projekteissa löytyy samat hyvän projektijohtamisen osatekijät asiallisesti suoritettuna. Sen sijaan pieleen menneiden projektien kohdalla avautuu laaja ja vaihteleva kirjo hyvin erilaisia virheitä, sattumuksia ja laiminlyöntejä. Projektikirjallisuus on omistautunut lähes yksinomaan hyväksi havaittujen standardikäytäntöjen esittelyyn, mutta ehkä myös virheiden ruotiminen kannattaa. Niiden taustalta voidaan löytää sellaisia inhimillisen käyttäytymisen piirteitä, jotka altistavat projektit epäonnistumiselle. (Leppälä, 2011, s.35) Tässä Leppälän kirjasta lainatussa tekstissä kuvaillaan mielestäni hyvin kokemattomien projektityöntekijöiden perisyntiä. Projekti on ollut kuormittava, työläs ja takaiskuja on tullut useita ja monelta suunnalta. Projektin päätyttyä projektityöntekijät ovat henkisesti loppu, eivätkä halua antaa toisilleen negatiivista palautetta, vaan tyydytään lähinnä taputtelemaan selkään. Projektikuvaus täytyy tehdä siten, että projekti päättyy vasta hyvin kattavan ja monipuolisen palautteenannon ja sen objektiivisen arvioinnin jälkeen. Henkilöt eivät pysty kehittymään

kunnolla projektityöntekijöinä, jos heidän tekemisiään projekteissa ei kyetä arvostelemaan myös kehityskohteiden näkökulmasta. Hyvin perustellut kehitysideat ovat kuitenkin se paras keino kehittyä ammattihenkilönä ja näin toimimaan vielä paremmin seuraavassa projektissa työskennellessä.

Projektien onnellisuusmuuri ei synny sattumalta tai inhimillisen heikkoutemme takia. Se rakennetaan tarkoituksella ja tietoisesti. Onnellisuusmuurin rakennusaineina ovat nimittäin nykyaikaiset projektikäytännöt. Projektin todellisuus kätketään tuon muurin taakse hyvin tehokkaasti ja suurella menestyksellä, sillä kaikki projektin osapuolet osallistuvat tähän kätkentäleikkiin. Usein vasta vuosien kuluttua voidaan tulla toisiin ajatuksiin: ehkä kaikki ei mennytkään aivan täydellisesti. Periaatteessa voimme suhtautua ilmiöön ironisesti ja hyväntahtoisesti. Onhan vain inhimillistä selittää omat tekemme parhain päin ja välttää puuttumasta hankaliin asioihin. Valitettavasti kysymys ei ole vain siitä itse asiassa ne projektinjohtamisen käytännöt, joiden avulla onnellisuusmuurien rakennetaan johtavat helposti aivan toisenlaiseen tulokseen kuin mihin niillä pyritään. (Leppälä, 2011, s.36)

Asioiden johtamiseen kuuluvat myös valvonta ja ongelmien ratkaisu vertaamalla tulossa asetettuihin päämääriin. (Palmu 2003, s.16) Asioiden johtaminen on monivaiheinen prosessi, johon sisältyy paitsi suunnittelu ja toteutus, myös valvonta ja ongelmien ratkaisu. Valvontavaihe on elintärkeä, sillä sen avulla voidaan seurata, kuinka hyvin projekti etenee asetettujen tavoitteiden mukaisesti. Tämä jatkuva seuranta mahdollistaa poikkeamien tunnistamisen varhaisessa vaiheessa, mikä on ratkaisevaa projektin onnistumisen kannalta.

Kun tavoitteista poiketaan, on tärkeää kyetä reagoimaan nopeasti ja tehokkaasti. Ongelmanratkaisuprosessi vaatii johtajilta sekä analyyttisiä että luovia taitoja, jotta voidaan löytää sopivia ratkaisuja haasteisiin. Vertailu asetettuihin päämääriin auttaa johtajia arvioimaan, missä vaiheessa projektia ollaan ja mitä toimenpiteitä tarvitaan tavoitteiden saavuttamiseksi.

Tämä lähestymistapa ei ainoastaan edistä projektin sujuvaa etenemistä, vaan myös parantaa organisaation oppimiskykyä. Kun ongelmia käsitellään systemaattisesti ja tavoitteita tarkastellaan kriittisesti, organisaatio voi kehittää prosessejaan ja strategioitaan tulevaisuutta varten.

Ihmisten johtamisessa taas puhutaan suunnan luomisesta, visioimisesta pitkällä tähtäyksellä ja muutokseen tähtäävien strategioiden luomisesta. Ihmisten johtaminen painottaa

sitoutumista viestinnän ja vuorovaikutuksen avulla ja yhteistyön kautta. Ihmisten johtaminen on motivoimista sekä innostamista tunteita ja arvoja painottamalla. (Palmu 2003, s.16)

Ihmisten johtaminen on monitahoinen prosessi, jossa keskeisiä elementtejä ovat suunnan luominen, vision esittäminen ja muutokseen tähtäävien strategioiden kehittäminen. Johtajien rooli on määrittää selkeä suunta organisaatiolle, mikä auttaa työntekijöitä ymmärtämään, mihin suuntaan heidän panoksensa vaikuttaa. Pitkän tähtäimen visio tarjoaa työntekijöille yhteisen päämäärän, jonka saavuttamiseen he voivat sitoutua. Sitoutuminen ei kuitenkaan synny itsestään; se vaatii vahvaa viestintää ja vuorovaikutusta. Johtajien on pystyttävä luomaan avoin ja rehellinen keskusteluyhteys, jossa työntekijät voivat jakaa ajatuksiaan ja tunteitaan. Yhteistyö eri tiimien ja yksilöiden välillä vahvistaa yhteenkuuluvuutta ja luo pohjan kollektiiviselle menestykselle.

Ihmisten johtaminen sisältää myös motivoimista ja innostamista. Tunteiden ja arvojen korostaminen voi olla voimakas työkalu, jonka avulla johtajat voivat inspiroida työntekijöitään ja lisätä heidän sitoutumistaan organisaation tavoitteisiin. Kun työntekijät kokevat, että heidän henkilökohtaiset arvonsa ja tunteensa ovat linjassa organisaation päämäärien kanssa, heidän halunsa osallistua ja panostaa työhönsä kasvaa merkittävästi. Projektijohtamisessa merkittävä rooli on projektiin osallistuvien henkilöiden johtamisella.

Määrä ja laatu ovat tasapainossa, kun tärkeisiin asioihin panostetaan riittävästi resursseja (aikaa, työvälineitä ja voimavaroja) ja ryhmään kehittyy laadullisesta toiminnasta hyvä itsetunto. Tämä näkyy sujuvana ja tehokkaana toimintana, jonka avulla asetetut tavoitteet todennäköisesti saavutetaan (Kesti 2005, s.62)

Määrän ja laadun tasapaino on keskeinen tekijä organisaation menestykselle, ja sen saavuttaminen edellyttää riittävien resurssien kohdentamista tärkeisiin asioihin. Tämä tarkoittaa, että organisaation on investoitava aikaa, työvälineitä ja muita voimavaroja niihin projekteihin ja toimintoihin, jotka ovat elintärkeitä asetettujen tavoitteiden saavuttamiseksi. Kun resursseja on riittävästi, työntekijät voivat keskittyä tehtäviinsä ilman turhaa kiirettä tai paineita, mikä puolestaan parantaa toiminnan laatua.

Laadukas toiminta ei ainoastaan paranna tuloksia, vaan myös edistää ryhmän itsetuntoa. Kun työntekijät näkevät työnsä tuottavan laadukkaita tuloksia, heidän luottamuksensa omaan osaamiseensa ja ryhmän kykyyn saavuttaa tavoitteita kasvaa. Tämä hyvä itsetunto luo positiivisen työilmapiirin, jossa ihmiset ovat motivoituneita ja sitoutuneita yhteisiin päämääriin.

Sujuva ja tehokas toiminta on seurausta tästä tasapainosta. Kun ryhmä pystyy työskentelemään hyvin yhdessä, se voi saavuttaa tavoitteensa tehokkaammin ja joustavammin. Tällöin organisaatio ei vain täytä vaatimuksia, vaan ylittää ne ja pystyy reagoimaan muuttuviin olosuhteisiin.

Jokaiselle meistä on tärkeää, että meitä kuunnellaan ja osaamistamme arvostetaan. Jos osaamistamme ei arvosteta tai tunnemme, että emme voi hyödyntää sitä, turhaudumme ja ikävystymme. Toisaalta, jos meiltä vaaditaan liikaa emmekä voi kehittää osaamistamme vaatimusten mukaan, niin ahdistumme ja stressaannumme (Kesti 2005, s.63)

Ihmisten kokema kuuntelu ja arvostus ovat perusedellytyksiä, jotka vaikuttavat merkittävästi työtyytyväisyyteen ja motivaation säilyttämiseen. Kun työntekijät tuntevat, että heidän osaamistaan arvostetaan ja että heidän näkemyksillään on merkitystä, he sitoutuvat työhönsä ja ovat valmiita panostamaan enemmän organisaation tavoitteiden saavuttamiseen. Tämä vahvistaa heidän itsetuntoaan ja lisää luottamusta omaan kykyynsä vaikuttaa työympäristöönsä.

Toisaalta, jos työntekijät kokevat, etteivät he voi hyödyntää osaamistaan tai että heidän panostaan ei arvosteta, seurauksena on usein turhautumista ja ikävystymistä. Tällaisissa tilanteissa työntekijät saattavat menettää motivaationsa ja kiinnostuksensa työtehtäviään kohtaan, mikä vaikuttaa suoraan organisaation tuottavuuteen ja työilmapiiriin. Työntekijöiden sitoutumisen heikentyminen voi johtaa jopa henkilöstön vaihtuvuuteen, mikä on sekä aikaa että resursseja vievää.

Toisaalta liialliset vaatimukset ilman mahdollisuutta kehittää omaa osaamista voivat aiheuttaa ahdistusta ja stressiä. Työntekijöiden on tärkeää tuntea, että he saavat riittävästi tukea ja koulutusta kehittyäkseen vaatimusten mukana. Kun työntekijät kokevat paineita, ilman asianmukaisia resursseja tai mahdollisuuksia kehittää itseään, se voi johtaa uupumukseen ja työtyytyväisyyden laskuun.

Organisaatioiden on tärkeää luoda ympäristö, jossa osaamista arvostetaan ja työntekijöille annetaan mahdollisuus kehittää itseään kohti asetettuja tavoitteita. Tämä edistää sekä yksilöiden että organisaation menestystä.

Tasapainotila on vallitessa voimme kehittää omaa osaamistamme ja sen avulla parantaa työmenetelmiä ja -tapoja. Näin myös organisaatio hyötyy ja työntekijät saavat kannustusta

onnistumisesta. Onnistumisen elämykset parantavat työntekijöiden motivaatiota kehittää toimintaa edelleen (Kesti 2005, s. 64)

Tasapainotilan vallitessa työntekijät pystyvät keskittymään omaan osaamiseensa ja kehittämään sitä, mikä on ratkaiseva edellytys tehokkaiden työmenetelmien ja -tapojen parantamiselle. Kun työntekijöillä on mahdollisuus kasvaa ja kehittyä, he kokevat enemmän tyytyväisyyttä työhönsä ja sitoutumista organisaatioon. Tämä jatkuva oppiminen ja itsensä kehittäminen eivät ainoastaan paranna yksilön osaamista, vaan myös nostavat koko organisaation kilpailukykyä ja innovatiivisuutta.

Organisaatio hyötyy tasapainotilasta monin tavoin. Kun työntekijät saavat kehittää omaa osaamistaan, he löytävät uusia tapoja ratkaista ongelmia ja parantaa prosesseja. Tämä luo ympäristön, jossa innovaatiot voivat kukoistaa ja työntekijät ovat motivoituneita etsimään ja ehdottamaan parannuksia. Tällöin organisaatio voi reagoida nopeammin muuttuviin markkinaolosuhteisiin ja parantaa asiakastytyväisyyttä.

Onnistumisen elämykset ovat merkittäviä tekijöitä työntekijöiden motivaation nostamisessa. Kun työntekijät kokevat saavansa aikaan positiivisia tuloksia ja heidän panostaan arvostetaan, se lisää heidän itseluottamustaan ja haluaan kehittää toimintaa entisestään. Tämä voi luoda lumipallon vaikutuksen, jossa onnistumiset innostavat ja kannustavat työntekijöitä ottamaan entistä enemmän vastuuta omasta työstä ja sen kehittämisestä.

Tasapainotila on olennaista niin työntekijöiden kuin organisaation menestykselle. Se mahdollistaa osaamisen kehittämisen, parantaa työmenetelmiä ja -tapoja, sekä lisää työntekijöiden motivaatiota ja sitoutumista. Tämä kokonaisuus luo perustan jatkuvalla kehitykselle ja kilpailuedulle organisaatiossa.

2.3 Verkostojohtaminen

Verkostojohtaminen viittaa prosessiin, jossa hallitaan ja koordinoidaan eri toimijoiden, organisaatioiden ja resurssien välistä yhteistyötä ja vuorovaikutusta. Tämä johtamisstrategia on erityisen tärkeää monimutkaisissa ja dynaamisissa ympäristöissä, joissa perinteiset johtamisrakenteet eivät riitä tehokkaan toiminnan takaamiseksi.

Verkostotyössä on siis kyse autonomisten eli omatahtoinen toimijoiden välisestä yhteistyöstä. Omaehtoiset toimijat ovat vapaita päätöksentekijöitä, jotka valitsivat itse omat tavoitteensa, toimintatapansa, prioriteettinsa ja sen mihin verkostoihin he osallistuvat ja millä tavalla. Omaehtoisuus on tietenkin aina suhteellista, sillä kukaan ei ole täysin riippumaton. (Järvensivu 2019, s. 37)

Verkostojohtamisen keskeisiin elementteihin kuuluu yhteistyö ja kumppanuudet. Tällöin eri toimijat, kuten yritykset, julkinen sektori ja järjestöt, työskentelevät yhdessä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Tehokas viestintä on olennainen osa verkostojohtamista, koska kaikkien osapuolten on ymmärrettävä toistensa tavoitteet, roolit ja odotukset, jotta yhteistyö sujuu ongelmitta.

Lisäksi resurssien jakaminen on tärkeää verkostojohtamisessa. Tiedon, osaamisen ja taloudellisten resurssien jakaminen verkoston jäsenien kesken voi parantaa tehokkuutta ja innovaatioita. Joustavuus ja sopeutumiskyky ovat myös keskeisiä, sillä verkostot voivat muuttua nopeasti, ja johtamisen on kyettävä sopeutumaan muuttuviin olosuhteisiin.

Verkostotyössä on kyse myös vastavuoroisesta yhteistyöstä, joka perustuu jatkuvaan antamiseen ja saamiseen: kun annan yhteistyölle, luotan että myös saan ja hyödyn yhteistyöstä. Vastavuoroisuus ei perustu esimerkiksi työsopimukseen, kuten hierarkiassa, tai ostajan ja myyjän välisen hankintasopimuksen, kuten markkinoilla. (Järvensivu 2019, ss. 37–38)

Järvensivun (2019) esiin nostama ajatus vastavuoroisuudesta korostaa verkostotyön erityisluonnetta suhteessa hierarkioihin ja markkinoihin. Vastavuoroisuus verkostotyössä ei nojaa juridisiin sopimuksiin tai muodollisiin rakenteisiin, vaan se perustuu osapuolten väliseen luottamukseen ja yhteiseen arvopohjaan. Tämä tekee verkostoyhteistyöstä joustavaa mutta myös herkkää luottamuspulalle.

Vastavuoroisuus edellyttää osallistujilta valmiutta jakaa osaamistaan, resurssejaan ja aikaa ilman välitöntä varmuutta siitä, kuinka suuri hyöty he itse saavat takaisin. Tämä jatkuva antamisen ja saamisen dynamiikka voi kuitenkin vahvistaa suhteita ja luoda yhteistyöhön sellaisia pitkäaikaisia hyötyjä, joita formaalit sopimukset eivät välttämättä mahdollista. Kun yhteistyö koetaan aidosti vastavuoroiseksi, osapuolet sitoutuvat siihen vahvemmin ja ovat valmiita panostamaan siihen myös epävarmuuden hetkellä.

Hierarkkisiin rakenteisiin tai markkinasuhteisiin verrattuna vastavuoroisuus luo mahdollisuuden syvällisemmälle yhteistoiminnalle, jossa osapuolten erilaiset intressit ja osaamiset voivat täydentää toisiaan. Tämä tekee verkostotyöstä erityisen merkityksellistä monimutkaisissa ja muuttuvissa toimintaympäristöissä, joissa muodolliset sopimukset eivät pysty täysin kattamaan yhteistyön kaikkia ulottuvuuksia. Kuitenkin vastavuoroisuus vaatii jatkuvaa ylläpitoa, sillä ilman luottamusta ja tasapainoa antamisen ja saamisen välillä verkostotyö voi helposti hajota.

Tiedonhallinta on verkostojohdamisessa keskeisessä roolissa. Verkoston toimivuus perustuu usein siihen, kuinka hyvin tieto virtaa eri osapuolten välillä. Tiedonkeruu, analysointi ja jakaminen ovat ratkaisevia menestystekijöitä. Luottamus verkoston jäsenten kesken on myös erittäin tärkeää, sillä se edistää avoimuutta, tiedon jakamista ja yhteistyön sujuvuutta.

Verkostojohdamista voidaan soveltaa monilla eri aloilla. Liiketoiminnassa se näkyy erityisesti yhteistyöverkostoissa, joissa useat yritykset työskentelevät yhdessä yhteisten tavoitteiden saavuttamiseksi. Julkisella sektorilla se ilmenee esimerkiksi eri viranomaisten välisessä yhteistyössä suurten hankkeiden tai kriisinhallinnan yhteydessä. Koulutuksessa verkostojohdaminen voi tarkoittaa oppilaitosten ja yritysten välistä yhteistyötä, joka tarjoaa opiskelijoille käytännön kokemuksia ja resursseja.

Verkostotyön ytimessä on yksi tekeminen, mikä on eri asia kuin rinnakkain tekeminen. Rinnakkaisessa yhteistyössä osapuolet toimivat pääosan työajasta itsenäisesti: tehokkuutta haetaan minimoimalla yhteistyöpalaverihin käytettävä aika. (Järvensivu 2019, s.53)

Järvensivun (2019) esittämä erottelu tekemisen ja rinnakkaisen tekemisen välillä tuo esiin olennaisen näkökulman verkostotyön luonteeseen. Verkostotyön ytimessä oleva yksi tekeminen viittaa syvälliseen yhteistoimintaan, jossa osapuolet eivät vain koordinoi työtään, vaan yhdistävät voimansa ja osaamisensa saavuttaakseen yhteiset tavoitteet. Tämä edellyttää tiivistä vuorovaikutusta, avointa tiedon jakamista ja jatkuvaa yhteistä reflektointia.

Sen sijaan rinnakkainen tekeminen korostaa itsenäisyyttä ja tehokkuutta, jossa yhteistyötä rajoitetaan pääasiassa koordinaatiopalaverihin ja muu aika käytetään omien vastuualueiden hoitamiseen. Tämä toimintatapa voi olla hyödyllinen selkeästi rajatuissa projekteissa, joissa eri toimijoiden panokset voidaan helposti eriyttää toisistaan. Kuitenkin monimutkaisissa verkostoympäristöissä, joissa ongelmat ja tavoitteet ovat yhteisiä ja tiiviisti kytköksissä, yksi tekeminen voi tuottaa syvempää vaikuttavuutta.

Näin ollen verkostotyössä valinta yhden tekemisen ja rinnakkaisen tekemisen välillä heijastaa sitä, kuinka paljon yhteistyön merkitykseen panostetaan ja kuinka keskeisenä osapuolet kokevat yhteisen tavoitteensa saavuttamisen. Yksi tekeminen vaatii enemmän resursseja ja sitoutumista, mutta voi myös luoda synergiaetuja, joita rinnakkaisessa yhteistyössä ei saavuteta.

Kokoustamisesta on tullut melkein päkirosana monissa työyhteisöissä. Onko tähän syynä se, että pidetään liikaa kokouksia vai se, että pidetään liian vähän hyviä kokouksia? Huonoja ei toki kannata pitää. (Järvensivu 2019, s.53)

Koronan myötä useissa yrityksissä ja yhteisöissä herättiin digitalisaatioon ja etäkokouksien määrä lisääntyi merkittävästi. Kokouksien järjestämisen muututtua jopa liian helpoksi, useissa yhteisöissä kokoustetaan liian isolla ryhmällä sellaisten asioiden tiimoilta, ettei kokous kosketa välttämättä kutsuttuja henkilöitä. Tämä tuhlaa työaikaa, ja aiheuttaa kokouksien merkityksen alenemisen henkilöiden silmissä. Merkityksen kokemisen aleneminen alkaa heijastumaan myös tärkeiden kokouksien merkityksen ymmärtämiseen. Eli kokouskutsua lähetettäessä pitää miettiä keiden läsnäolosta kokous hyötyy ja ketkä hyötyvät kokouksessa olosta. Eikä vain varmuuden vuoksi kutsua liian isoa kokousta kokoon.

Luottamus on se liima, joka saa vapaat toimijat jatkamaan yhteistyötä keskenään ilman tarkempia sopimuksia. Luottamus on se voima, joka tuo toimijat yhteen vaikeuksien edessä. Luottamus ei yksin riitä hyvään yhteistyöhön, mutta ilman luottamusta yhteistyötä ei synny. (Järvensivu 2019, s.39)

Kaiken kaikkiaan verkostojohtaminen on yhä kasvava ala, ja sen merkitys tulee todennäköisesti lisääntymään, kun organisaatiot etsivät uusia tapoja sopeutua ja menestyä muuttuvassa maailmassa.

2.4 Kriisijohtaminen

Kriisi vaatii aina ratkaisua ja viestintää. Kuten lääkärin, jolla on kuoleva potilas käsissään, kriisijohtajan on tehtävä päätökset nopeasti. Tiedon on kuljettava joustavasti, ja siihen on voitava luottaa. Kriisi testaa johtajan kyvyt. Joskus kriisin seuraukset voivat olla vakavia ja niiden vaikutukset kauaskantoisia. Yhteiskunnallisissa siviilikriiseissä on usein kysymys

kansalaisten hengistä ja turvallisuuden tunteesta mutta myös perusoikeuksista. Yhteiskunnallisella kriisillä on aina poliittinen ulottuvuus. (Huhtala ja Hakala 2007, s.13)

Kriisi ikään kuin kutsuu johtajaa esiin. Siksi byrokrania ja hierarkkiset valtarakenteet eivät yksin riitä selittämään ja paljastamaan kriisissä esiin nousseita ongelmia. Ratkaisun avaimet näyttävät löytyvän julkisesta toiminnasta ja niistä henkilöistä, jotka ovat kriisissä kyenneet nousemaan toimijoiksi. (Huhtala ja Hakala 2007, s.172) Kriisijohtaminen on prosessi, jossa organisaatio valmistele, reagoi ja palauttaa toimintansa normaaliksi kriisitilanteissa. Se edellyttää tehokasta viestintää, nopeaa päätöksentekoa ja kykyä sopeutua muuttuviin olosuhteisiin. Kriisijohtajilla on tärkeä rooli riskien arvioinnissa ja ennaltaehkäisevien toimenpiteiden suunnittelussa, jotta vahinkoja voidaan minimoida.

Kriisitilanteessa johtajan on oltava läsnä ja osoitettava empatiaa, sillä ihmisten tunteet ja turvallisuuden tunne ovat keskiössä. On tärkeää luoda selkeät toimintamallit ja tiimit, jotka pystyvät reagoimaan nopeasti ja tehokkaasti. Lisäksi kriisijohtamisen jälkeen on tärkeää arvioida tilanne ja oppia siitä, jotta tulevaisuuden haasteita voidaan kohdata entistä paremmin. Kriisijohtaminen on monivaiheinen prosessi, joka vaatii laaja-alaista suunnittelua ja valmistautumista. Ensimmäinen askel on riskianalyysi, jossa organisaatio tunnistaa mahdolliset kriisit ja niiden vaikutukset. Tämän jälkeen kehitetään kriisitoimintasuunnitelma, joka sisältää selkeät vastuut, toimintatavat ja viestintästrategiat.

Kun kriisi syttyy, on tärkeää toimia nopeasti ja tehokkaasti. Johtajan rooli on tässä keskeinen, sillä hänellä on valta tehdä päätöksiä ja ohjata tiimiä. On tärkeää kommunikoida avoimesti sekä sisäisesti että ulkoisesti, jotta kaikki osapuolet ymmärtävät tilanteen ja toimenpiteet, joita tehdään.

Kriisin aikana on myös tärkeää säilyttää rauhallisuus ja varmistaa, että kaikki tiimin jäsenet tietävät roolinsa. Johtajan on pystyttävä arvioimaan tilannetta jatkuvasti ja tekemään tarvittavat muutokset suunnitelmaan, mikäli olosuhteet muuttuvat.

Kriisin jälkeen organisaation on tärkeää tehdä perusteellinen arviointi siitä, mitä tapahtui, mitä toimia tehtiin ja mitä voitaisiin parantaa tulevaisuudessa. Tämä oppiminen on oleellinen osa kriisijohtamista, sillä se auttaa organisaatiota kehittymään ja vahvistamaan valmiuksiaan tulevia haasteita varten.

Kriisijohtamisen onnistuminen voi vaikuttaa merkittävästi organisaation maineeseen ja asiakassuhteisiin, joten sen merkitystä ei voi liiaksi korostaa.

Kaikki johtaminen on muutosjohtamista. (Hiltunen, 2011, s.212) Kriisijohtaminen on erottamaton osa muutosjohtamista, sillä kriisitilanteet pakottavat organisaatiot sopeutumaan ja muuttumaan nopeasti. Muutosjohtaminen tarkoittaa kykyä johtaa ja ohjata organisaation siirtymistä yhdestä olotilasta toiseen, ja kriisitilanteet tarjoavat erityisen intensiivisiä esimerkkejä tästä prosessista.

Kriisin aikana organisaatioiden on usein muutettava toimintatapojaan, kulttuuriaan ja jopa strategioitaan. Tämä voi sisältää uusien prosessien käyttöönottoa, tiimien uudelleenjärjestelyä tai resurssien uudelleen jakamista. Kriisijohtaja toimii muutosjohtajana, joka ei vain reagoi kriisiin, vaan myös inspiroi ja motivoi tiimiä siirtymään uuteen suuntaan.

Kriisitilanteet voivat myös avata mahdollisuuksia muutokselle. Ne pakottavat organisaatiot arvioimaan nykyisiä käytäntöjään ja etsimään innovatiivisia ratkaisuja ongelmiin. Tämä voi johtaa parempiin toimintamalleihin ja tehokkaampaan resurssien käyttöön.

Muutosprosessissa on tärkeää, että johtaja viestii selkeästi ja johdonmukaisesti, jotta kaikki työntekijät ymmärtävät muutoksen tarpeellisuuden ja merkityksen.

Lisäksi kriisijohtaminen vaatii joustavuutta ja kykyä oppia nopeasti. Organisaatioiden on oltava valmiita mukautumaan muuttuviin olosuhteisiin ja oppimaan virheistään. Tämä oppiminen on keskeinen osa muutosjohtamista, sillä se auttaa organisaatiota kehittymään kestävämmäksi ja sopeutumiskykyisemmäksi tulevaisuudessa.

Kriisijohtamisen erityispiirteet ovat taloudellinen kriisi, aikapula, puutteet osaamisessa, toiminnan leikkausten pakko, inhimilliset tragediat, suuret tunteet, julkisuuden piiska ja hallinnan paine. (Hiltunen, 2011, s.230)

Kriisijohtamisen erityispiirteet, kuten taloudellinen kriisi, aikapula, puutteet osaamisessa, toiminnan leikkausten pakko, inhimilliset tragediat, suuret tunteet, julkisuuden paine ja hallinnan paine, muodostavat monimutkaisen ympäristön, jossa johtajien on navigoitava. Taloudellinen kriisi voi pakottaa organisaatiot tekemään vaikeita päätöksiä, kuten resurssien leikkaamista, mikä vaikuttaa suoraan henkilöstöön ja organisaation toimintakykyyn.

Aikapula on toinen keskeinen haaste, sillä kriisitilanteissa päätöksenteko on usein tehtävä nopeasti, ilman täydellistä tietoa. Tämä voi johtaa siihen, että johtajien on luotettava intuitioonsa ja kokemukseensa, vaikka se lisää päätöksentekoon liittyvää painetta. Puutteet osaamisessa voivat vaikeuttaa kriisin hallintaa, sillä organisaation henkilöstöllä ei välttämättä ole tarvittavaa asiantuntemusta reagoida uusiin haasteisiin.

Inhimilliset tragediat, kuten työntekijöiden menetykset tai laajemmat sosiaaliset vaikutukset, korostavat kriisijohtamisen inhimillistä ulottuvuutta. Johtajien on tärkeää osoittaa empatiaa ja tukea työntekijöitä vaikeina aikoina, sillä tämä voi vaikuttaa organisaation kulttuuriin ja työntekijöiden sitoutumiseen. Suuret tunteet, kuten pelko ja epätoivo, voivat nousta esiin kriisitilanteissa, ja johtajien on hallittava näitä tunteita luodakseen turvallisen ympäristön viestinnälle.

Julkisuuden paine on myös merkittävä tekijä, sillä kriisitilanteet voivat herättää median ja yleisön huomion. Johtajien on pystyttävä viestimään tehokkaasti, jotta he voivat hallita organisaation mainetta ja luoda luottamusta sidosryhmissä. Hallinnan paine on jatkuva haaste, joka vaatii johtajilta kykyä tehdä päätöksiä epävarmuuden keskellä sekä säilyttää kontrolli tilanteessa, jossa monet asiat voivat olla hallitsemattomia.

Kokonaisuudessaan kriisijohtaminen vaatii monipuolista osaamista, joustavuutta ja kykyä oppia nopeasti. Johtajien on tärkeää ymmärtää, että kriisitilanteet eivät vain vaadi reagoimista, vaan ne tarjoavat myös mahdollisuuden oppia ja kehittyä. Kriisijohtaminen on siten prosessi, joka voi muuttaa organisaatiota ja sen toimintatapoja pysyvästi.

3 Tutkimuksen taustat

Aikaisemmin työskentelin Pohjois-Savon pelastuslaitoksella ja siellä minulla oli vastuutehtävänä vastata Pohjois-Savon osuudesta Itä-Suomen metsäpalomuodostelmassa yhdessä Pelastuspäällikön kanssa. Metsäpalomuodostelman projekti edellytti runsaasti ajankäyttöä ja nosti osaltaan stressitasoja, koska aikaisemmin en ole päässyt osaksi usean pelastuslaitoksen yhteistä projektia tai hanketta. Yleensä pelastuslaitoksissa työskennellään oman paloaseman, paloasemaryhmän tai pelastuslaitoksen projektien tai hankkeiden parissa. Metsäpalomuodostelman myötä avautui mahdollisuus työskennellä usean pelastuslaitoksen yhteisessä projektissa, jonka lopputuotteena valmistuu Euroopan Unionin pelastuspalvelumekanismiin pooliin sertifioitu kansainvälinen pelastusmuodostelma.

Metsäpalomuodostelman projektia työstettiin muiden omien töiden ohella ilman erillisesti osoitettua työaika. Metsäpalomuodostelman projektin kanssa yhtä aikaa Suomessa valmistauduttiin siirtämään pelastuslaitokset kuntien alta Hyvinvointialueiden alaisuuteen, niin työaika oli tiukalla, sekä kaksi entuudestaan vierasta aihepiiriä projektissa vaati henkisiä voimavaroja huomattavan paljon enemmän kuin päivittäiset rutiinitehtävät.

Omassa mielessäni tällainen usean pelastuslaitoksen, pelastusopiston ja sisäministeriön kanssa yhteistyössä tehtävä kansainvälisen pelastustoiminnan kentälle tähtäävä projekti on erittäin arvostettava ja mieluisa. Haasteena koin työajankäytön, projektin taustoihin perehdyttämisen sekä yleisesti projektin arvostuksen Suomen pelastustoimen kentällä.

Projekti nautti omissa silmissäni valtavaa arvostusta ja kiinnostusta, mutta minulta ei ole ikinä pyydetty minkäänlaista palautetta, tai arviota miten minä, minun työryhmäni, muut työryhmät, johtoryhmä ja koko projekti saavutti tavoitteet, mitkä olivat haasteet ja mitkä olivat onnistumiset. Eli palautetta ei ole pyydetty, sitä ei ole kerätty eikä sitä sen takia ole myöskään analysoitu ja projektia kehitetty. Tämän takia minun mielestäni seuraava kansainvälisen pelastustoiminnan kentälle suuntaavan muodostelman perustaminen tehdään taas nollassa alkaen. Suomen pelastustoimen kentällä on viisaita ja osaavia henkilöitä, mutta heidän osaamisensa on vielä heidän henkilökohtaista osaamistansa. Tiedon ja taidon voimavaroja ei ole kirjattu vielä auki, ja täten heidän kokemuksensa eivät ole helposti saatavilla seuraavan projektin paremmin läpi saattamiseen.

Metsäpalomuodostelman projektia ei keretty saamaan valmiiksi vielä siinä vaiheessa, kun minä vaihdoin työpaikkaa ja siirryin Jokilaaksojen pelastuslaitokselle töihin. Jokilaaksojen

pelastuslaitos yhdistyi Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksen kanssa 1.1.2023 Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitokseksi.

Jokilaaksojen pelastuslaitos, Oulu-Koillismaan pelastuslaitos, Lapin pelastuslaitos sekä Kainuun pelastuslaitos muodostivat Suurtehopumppaus -muodostelman kansainvälisen pelastustoiminnan kentälle identtisellä projektilla, kuin mitä minä työstin osaltani metsäpalomuodostelman kanssa. Suurtehopumppaus -muodostelman projektin parissa työskennelleiden kollegoiden kanssa keskustellessa ilmeni, ettei myöskään heiltä ole pyydetty palautetta, kuinka muodostelman projekti meni, ja mitkä olivat vahvuudet ja kehityskohteet.

Keskustelujen jälkeen minulle heräsi ajatus tästä opinnäytetyöstä. Tämän opinnäytetyön kautta pyydän Suurtehopumppaus-muodostelman projektiin osallistuneilta palautteen ja koostan niistä koosteen, josta ilmenee olennaisimmat havainnot. Varsinaista toimiohjetta kansainvälisen pelastustoiminnan muodostelman projektiin ei opinnäytetyön laajuus enää riitä

3.1 Suurtehopumppaus-muodostelma

Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksella, Kainuun pelastuslaitoksella, Lapin pelastuslaitoksella sekä Jokilaaksojen pelastuslaitoksella oli tahtotila saada Suomeen tulvaonnettomuuksia varten omaa kyvykkyyttä. HCP-muodostelma perustettiin Suomen kansallisen riskiarvion perusteella vastaamaan Pohjois-Suomen ja tarvittaessa koko Suomen tulviin.

Suurtehopumppaus -muodostelma sertifioitiin Euroopan Pelastuspalvelumekanismiin Pooliin (ECPP) vuonna 2023 Puolassa järjestetyn hyväksytyt sertifiointiharjoituksen jälkeen. Suurtehopumppaus -muodostelman 2000 km toimintasäde mitataan Oulusta

Suurtehopumppaus -muodostelman henkilöstö koostuu Arctic Rescue Teamin (johto- ja pumppuyksiköt) ja Finn Rescue Teamin (johto- ja tukiyksikkö) jäsenistä. Arctic Rescue Team (ART) perustettiin alun perin neljän Suomen pohjoisimman pelastuslaitoksen laajaa metsäpalojen sammuttamista varten. Finn Rescue Teamin (FRT) listalla on erikoiskoulutettuja ja kokeneita johtamis-, logistiikka- ja leirihenkilöstöä, koska he ovat aiemmin työskennelleet Suomen keskiraskaassa rauniopelastamismuodostelmassa (MUSAR)- tai TAST-tiimissä.

Suurtehopumppaus -muodostelmalla, on myös rajallinen kyky reagoida toimintaan maastopalojen sammuttajana ajoneuvoilla. Suurtehopumppaus -muodostelman henkilökunta ja laitteet voivat toimia osana GFFF- tai GFFF-V-tiimejä ja ovat aiemmin suorittaneet vastaavia tehtäviä.

Tulevaisuuden haasteisiin varautumiseksi tarvitaan koko Suomen ja laajemman Barentsin alueen suurkapasiteettisten pumppaus- ja maapalojen sammutuskapasiteettia. Luonnollisesti Suurtehopumppaus -muodostelma on saatavilla myös muualle Eurooppaan.

Suurtehopumppaus -muodostelmassa on 2 monitoimipumppua, joita voidaan käyttää suurtehopumppauksessa, vesihuollossa laajamittaisessa palontorjunnassa, metsäpalojen sammutuksessa tai pumppauksessa tulva-alueilla. Kahden suurtehopumpun lisäksi muodostelmaan kuuluu 10 ajoneuvoa joista 2 on kuorma-autoja, joihin on asennettu koukukulavarakenteet suurtehopumppujen kuljettamista ja petaamista varten. Muut Suurtehopumppaus -muodostelman ajoneuvot ovat 2 kappaletta rahtiautoja, 1 kappale sammutusautoja, 4 kappaletta pakettiautoja, 1 kappale lava-autoja sekä 1 kappale mönkijöitä. Ajoneuvon määrää ja laatua voidaan vaihdella hälytyksen luonteen mukaisesti.

Suurtehopumppaus -muodostelmaan kuuluu 30 henkilöä, joka sisältää muodostelman johdon, 3 ryhmää, jotka operoivat pumppuja sekä tukiyksikön.

Sisäministeriön Pelastusosaston pelastusylijohtaja päättää Suomen lähettämästä avusta ja tuesta kansainväliseen pelastustoimintaan. Joten viimekädessä Suurtehopumppaus -muodostelman lähettämisestä ulkomaille päättää Sisäministeriön Pelastusosaston pelastusylijohtaja.

3.2 EU rahoitteinen projekti

Euroopan unionin pelastuspalvelumekanismiin (EU Civil Protection Mechanism, UCPM) puitteissa toimivien moduulien rahoitus on osa Euroopan Unionin tukijärjestelmää, jonka tarkoituksena on parantaa ja tukea jäsenvaltioiden valmiuksia vastata erilaisiin hätätilanteisiin. Mekanismi kattaa laajasti luonnonkatastrofeihin, ihmisen aiheuttamiin kriiseihin ja muihin hätätilanteisiin liittyviä resursseja.

Euroopan Unionin pelastuspalvelumekanismiin puitteissa rahoitusta myönnetään jäsenvaltioiden (ja muiden ohjelmaan osallistuvien maiden) toimijoille, kuten:

- Valtiollisille viranomaisille
- Alueellisille ja paikallisille viranomaisille
- Yksityisille ja julkisille palveluntarjoajille, jotka osallistuvat pelastuspalvelutoimiin.

Pelastusmoduuli voi olla erikoistunut yksikkö, jolla on määritellyt kapasiteetit, kuten palontorjunta, lääkintäapu tai vedenpuhdistus. Tärkeää on, että moduulit täyttävät Euroopan Unionin asettamat vaatimukset.

Jotta Euroopan Unionin pelastuspalvelumekanismiin (EU Civil Protection Mechanism, UCPM) moduuli täyttää hakukelpoisuuden, on otettava huomioon useita vaatimuksia ja kriteerejä, jotka on määritelty Euroopan Unionin pelastuspalvelumekanismia koskevissa säädöksissä ja ohjeistuksissa. Moduulin on oltava hyvin organisoitu, operatiivisesti tehokas ja Euroopan Unionin standardien mukainen. Tässä on keskeiset vaatimukset ja vaiheet, jotka on huomioitava moduulin hakukelpoisuuden saavuttamiseksi.

Rahoitusta Euroopan Unioninilta voidaan saada useiden kanavien kautta:

Valmiuksien kehittäminen ja koulutus: Euroopan Unionin tukee moduulien perustamista ja niiden valmiuksien kehittämistä, jotta ne voivat vastata hätätilanteisiin. Tätä varten järjestetään rahoitushakuja, joissa keskitytään infrastruktuuriin, laitteisiin, koulutukseen ja operatiivisiin kustannuksiin.

EU pelastuspalvelumekanismien rahoitusvälineet: Euroopan Unionin voi korvata kustannuksia, jotka liittyvät moduulien osallistumiseen hätätilanteisiin, kuten kuljetus- ja operointikustannuksiin.

Rahoitusta haetaan Euroopan Unionin Civil Protection Financial Instrument - rahoitusohjelman kautta, ja hakemukset tehdään yleensä erillisissä hakukierroksissa, joita koordinoi Euroopan komissio (DG ECHO). Hakuprosessi sisältää useita vaiheita, joista ensimmäinen on ilmoitus kiinnostuksesta. Ensin on suositeltavaa olla yhteydessä kansalliseen pelastuspalveluviranomaiseen, joka vastaa osallistumisesta Euroopan Unionin pelastuspalvelumekanismiin.

Seuraavaksi moduulin perustamisen ja kehittämisen osalta tarvitaan hankevalmistelu, joka sisältää selkeän toimintasuunnitelman. Tässä suunnitelmassa määritellään moduulin kapasiteetti, käytettävissä olevat resurssit, koulutustarpeet ja toimintatavat.

Kolmannessa vaiheessa laaditaan rahoitushakemus Euroopan Unionin tarjoamien hakemuspohjien avulla. Hakemuksessa on esitettävä taloudellinen suunnitelma sekä moduulin tekniset ja operatiiviset tiedot. Lopuksi Euroopan Unioni tarkastaa hakemuksen ja arvioi moduulin kyvyt ja toimivuuden sekä tekee päätöksen mahdollisesta rahoituksesta.

Euroopan Unioni voi kattaa useita eri kuluja, jotka liittyvät moduulin perustamiseen ja operatiivisiin toimintoihin. Näitä kuluja ovat muun muassa kaluston ja varusteiden hankinta, joka on olennainen osa moduulin toimintakyvyn varmistamista. Lisäksi rahoitus voi kattaa henkilöstön koulutuksen ja harjoitukset, jotka ovat tarpeellisia operatiivisen valmiuden ylläpitämiseksi. Kuljetus- ja logistiikkakustannukset moduulin lähettämisessä kriisialueille ovat myös rahoituksen piiriin kuuluvia kuluja. Lopuksi operatiiviset kulut, mikäli moduuli aktivoidaan kriisitilanteessa, voidaan myös kattaa Euroopan Unionin rahoitusohjelmasta.

Euroopan Unionin pelastuspalvelumekanismi tukee myös osallistumista Euroopan Unionin yhteisiin harjoituksiin ja koulutuksiin. Nämä harjoitukset ovat tärkeitä moduulin operatiivisen kyvyn ylläpitämiseksi ja Euroopan Unionin standardien täyttämiseksi. Rahoitusta voidaan saada myös henkilöstön koulutukseen ja harjoitusten järjestämiseen.

Usein moduulin rahoituksessa hyödynnetään yhteisrahoitusmalleja, joissa Euroopan Unionin kattaa tietyn prosenttiosuuden kustannuksista ja jäsenvaltiot loput. Yhteistyö muiden Euroopan Unionin maiden tai kolmansien osapuolten kanssa voi myös parantaa rahoitusmahdollisuuksia.

Moduuli on operatiivinen yksikkö, joka on erikoistunut tiettyyn pelastuspalvelutoimintaan, kuten palontorjuntaan, vedenpuhdistukseen tai lääkinälliseen apuun. Moduulin on kyettävä toimimaan täysin itsenäisesti kriisialueella vähintään 7–10 päivää ilman ulkopuolista tukea. Lisäksi sen on oltava liikkuva, eli sen tulee pystyä liikkumaan kansainvälisesti 12–24 tunnin sisällä aktivoimisesta ja saapua nopeasti määränpäähänsä. Moduulin tulee myös olla yhteen toimiva muiden EU-maiden pelastuspalveluyksiköiden kanssa, mikä edellyttää, että sen viestintä-, teknologia- ja tukijärjestelmät ovat yhdenmukaisia muiden maiden järjestelmien kanssa. Lisäksi moduulilla tulee olla selkeä erikoistuminen tiettyyn tehtävään, kuten vedenpuhdistukseen, hätämajoitukseen, tulipalojen torjuntaan tai lääkinälliseen hätäapuun. Euroopan unioni määrittelee tarkat tekniset vaatimukset ja kapasiteetit kullekin moduulityypille.

Moduulin hakijan, kuten pelastuslaitoksen, valtio-omisteisen toimijan tai julkisen organisaation, tulee olla organisaatio, jolla on vastuu tai rooli kansallisessa pelastuspalvelussa. Hakijana voi toimia valtion, alueellisen tai paikallisen tason viranomainen, joka vastaa pelastus- ja hätätilanteiden hoitamisesta. Lisäksi hakija voi olla julkinen tai yksityinen palveluntarjoaja, joka on erikoistunut kriisinhallintaan tai pelastustoimiin ja joka toimii yhteistyössä valtion pelastusviranomaisten kanssa.

Moduulin on täytettävä Euroopan Unionin asettamat tekniset ja operatiiviset standardit, jotka määrittävät moduulin suorituskyvyn ja toimintakyvyn. Näihin standardeihin sisältyvät muun muassa laitteiston ja kaluston vaatimukset, joiden mukaan moduulin on oltava varustettu Euroopan Unionin vaatimusten mukaisella kalustolla tietyn tyyppisille moduuleille. Lisäksi henkilöstön osaaminen ja koulutus ovat tärkeitä vaatimuksia. Henkilöstöllä tulee olla riittävä koulutus ja kokemus omalla tehtäväalueellaan, ja heidän on suoritettava Euroopan Unionin koulutusohjelmien mukainen koulutus sekä osallistuttava yhteisiin harjoituksiin.

Hakemuksessa on myös osoitettava, että moduuli toimii kestäväällä tavalla ja ottaa huomioon ympäristötekijät operaatioissaan. Tämä tarkoittaa, että moduulin on pyrittävä minimoimaan ympäristövaikutukset toimintansa aikana. Lisäksi moduulin toiminnassa on hyödynnettävä kestäviä ja energiaa säästäviä käytäntöjä, jotta sen toiminta olisi mahdollisimman ympäristöystävällistä.

Hakemuksen tulee osoittaa, että moduulin henkilöstö on osallistunut Euroopan Unionin yhteisiin harjoituksiin tai vastaaviin kansallisiin harjoituksiin, jotta varmistetaan heidän operatiivinen valmiutensa ja yhteensopivuutensa muiden maiden pelastuspalveluyksiköiden kanssa. Koulutusvaatimukset vaihtelevat moduulin tyyppin mukaan, mutta ne voivat sisältää

muun muassa viestintä- ja johtamisjärjestelmien harjoituksia, erityisosaamista vaativien pelastusoperaatioiden simulointeja sekä kenttäoperaatioiden testauksia.

Moduulilla on oltava valmiudet kuljettaa kalustonsa ja henkilöstönsä nopeasti kriisialueelle. Tämä tarkoittaa, että modulaarisen yksikön tulee pystyä lähtemään operaatioon nopeasti, yleensä 12–24 tunnin sisällä aktivoinnista. Lisäksi moduulin on oltava logistisesti itsenäinen ja kykenevä liikkumaan ilman ulkopuolista apua.

Rahoitushakemus tehdään Euroopan Unionin tarjoaman pelastuspalvelumekanismin rahoitusohjelman kautta, ja prosessi on monivaiheinen. Ensimmäisessä vaiheessa organisaation on suunniteltava hanke, mikä edellyttää yksityiskohtaisen toimintasuunnitelman laatimista. Suunnitelmassa kuvataan moduulin kapasiteetti, käytettävissä olevat resurssit ja operatiivinen valmius. Seuraavassa vaiheessa organisaation on täytettävä rahoitushakemus Euroopan Unionin tarjoamien lomakkeiden mukaisesti. Hakemuksessa tulee olla taloudellinen suunnitelma, moduulin tekniset tiedot sekä yksityiskohtainen kuvaus sen operatiivisesta kapasiteetista. Lopuksi Euroopan komissio ja DG ECHO arvioivat hakemuksen sen perusteella, täyttääkö moduuli Euroopan Unionin tekniset ja operatiiviset vaatimukset.

4 Tutkimusasettelu

On hyvä lähteä liikkeelle perusteista ja pohtia, mikä tekee tutkimuksesta tieteellisen. Tampereen yliopiston sosiologian professorin Pertti Alasuutarin mukaan tieteellinen tutkimus on rationaalisuuteen pyrkivää havainnointia ja siihen perustuvaa argumentointia. Tutkijan tavoitteena on ratkaista käsillä oleva mysteeri, ja tutkimuksen avulla tutkija tuottaa uutta tietoa, jolla on yksittäistapausta yleisempää merkitystä. Tiede ei kuitenkaan tuota varmaa tietoa, vaan on enemmänkin systemaattista epäilyä. (Puusa & Juuti, 2020, s.25).

Laadullisessa tutkimuksessa erilaiset haastattelutyytit ovat tutkimusaineiston keruumetodina eniten käytettyjä. Tämä pätee myös laadullisen organisaatio- ja johtamistutkimukseen. Haastattelu voidaan mieltää keskusteluksi, jolla on etukäteen asetettu tavoite. Se on keskustelua, joka tapahtuu tutkijan aloitteesta ja on siksi tietyssä mielessä hänen johdattelemaansa. On tärkeää tunnistaa, että koska haastattelu on vuorovaikutteista, sen osapuolet vaikuttavat aina toisiinsa. (Puusa & Juuti, 2020, s.103).

Laadullinen tutkimus on hyvä vaihtoehto monissa tilanteissa, koska se mahdollistaa syvällisen ymmärryksen tutkimuskohteesta ja sen taustoista. Se soveltuu erityisen hyvin monimutkaisten ilmiöiden, kuten ihmisten kokemusten, arvojen ja merkitysten tutkimiseen. Laadullisessa tutkimuksessa voidaan joustavasti käyttää erilaisia menetelmiä, kuten haastatteluja, havainnointia ja tekstianalyysiä, mikä auttaa tarkastelemaan ilmiötä useista näkökulmista. Lisäksi laadullinen tutkimus tarjoaa mahdollisuuden tuottaa uutta tietoa ja hypoteeseja, joita voidaan hyödyntää jatkotutkimuksissa. Tämän lähestymistavan avulla voidaan saada syvempää tietoa myös asioista, jotka eivät helposti ilmene määrällisin menetelmin.

Puoli strukturoitu haastattelu on jonkin verran vapaampi, minkä ansiosta on mahdollista saada esiin myös jotain sellaista, mitä tutkija ei ehkä olisi osannut ottaa huomioon laatiessaan valmiita vastausvaihtoehtoja. Puoli strukturoidun haastattelun etuna onkin se, että tutkija saa kaikilta haastateltavia haastateltavilta näkemykset hänen tutkimuksessaan keskeisiin ja hänen etukäteen määrittelemiinsä aiheisiin kunkin haastateltavan itse sanoittamina. (Puusa, 2020, s.112).

Puoli strukturoitu haastattelu on hyvä tutkimusmenetelmä, koska se yhdistää strukturoitujen ja avoimien haastattelujen parhaat puolet. Tämä menetelmä tarjoaa etukäteen määritellyn rakenteen, jossa tietyt teemat ja kysymykset ohjaavat keskustelua, mutta samalla se antaa tilaa joustavuudelle ja syventävälle keskustelulle. Haastateltavat voivat vastata omin sanoin

ja tuoda esiin näkökulmia, joita tutkija ei välttämättä olisi osannut etukäteen ennakoida. Lisäksi puoli strukturoitu haastattelu mahdollistaa yksilöllisen vuorovaikutuksen, mikä voi auttaa luomaan rennon ilmapiirin ja rohkaista haastateltavia jakamaan henkilökohtaisia kokemuksiaan. Tämä menetelmä sopii erityisesti tilanteisiin, joissa tutkimuksen tavoitteena on ymmärtää yksilöiden ajatuksia, kokemuksia tai tunteita syvällisesti.

Jako yksittäistapaustutkimukseen ja monitapaustutkimukseen on menetelmäkirjallisuudessa hyvin vakiintunut. On niitä, joiden mielestä yksittäistapaustutkimus tarjoaa vahvan perustan uudelle teorialle, koska tutkija sukeltaa niin syväälle kontekstiin. He pyrkivät ymmärtämään ja selittämään yksi tapauksen erityislaatuisuuden kuvaamalla mahdollisimman rikkaasti ja monipuolisesti toimijoiden kokemuksia heidän antamiaan merkityksiä. (Piekkari & Welch, 2020, s.212)

Yksittäistapaustutkimus on hyödyllinen tutkimusmenetelmä, koska se mahdollistaa syvällisen ja monipuolisen analyysin yhdestä tapauksesta, ilmiöstä tai yksiköstä. Tämä menetelmä soveltuu erityisen hyvin tilanteisiin, joissa halutaan ymmärtää ainutlaatuista tai monimutkaista ilmiötä sen omassa kontekstissa. Yksittäistapaustutkimuksessa voidaan hyödyntää erilaisia aineistonkeruumenetelmiä, kuten haastatteluja, dokumenttianalyysiä ja havainnointia, mikä mahdollistaa ilmiön tarkastelun useista näkökulmista. Menetelmä tarjoaa myös mahdollisuuden tutkia harvinaisia tai poikkeuksellisia tapauksia, joita ei voida käsitellä määrällisissä tutkimuksissa laajemmin. Lisäksi yksittäistapaustutkimus voi toimia lähtökohtana teorian kehittämiseksi tai olemassa olevan teorian tarkistamiseksi ja syventämiseksi.

4.1 Kysymykset

Tämän opinnäytetyön sai aikaan oma kokemukseni, ettei pelastuslaitokset kerää määrätietoisesti palautetta projektien kanssa työskenteleviltä henkilöiltä. Suurtehopumppausmuodostelman kaltainen todella laaja, monen pelastuslaitoksen yhteistyö on työllistänyt ja kuormittanut projektissa työskenteleviä henkilöitä ja heiltä ei ole pyydetty palautetta, miten projekti meni. Olisi ensiarvoisen tärkeää saada tuoreeltaan henkilöstön kokemukset kirjattua, että missä onnistuttiin ja mitä voisi tehdä seuraavalla kerralla paremmin. Tavoitteeni on, että tämän opinnäytetyön pihvi, eli kysely antaa projektin kanssa työskennelleille henkilöille nyt se väylän antaa palaute.

Tämän opinnäytetyön kysely tehdään yksittäistapaustutkimuksena. Kyselyn pohjana toimii puolistrukturoitu kyselylomake johon Suurtehopumppaus-muodostelman projektin kanssa työskennelleet henkilöt vastaavat omalla ajallaan kirjallisesti.

Tutkimuksen käytännön tason toteutuksena lähetän kyselyn sekä saatekirjeen Suurtehopumppaus-muodostelman kehittämiseen osallistuneille avainhenkilöille. Saatekirjeessä esittelen itseni, opinnäytetyöni ja sen miksi siihen vastaaminen on merkittävä Suomen kansainvälisen pelastustoiminnan kehittämisen kannalta.

Pari viikkoa kyselyn lähettämisen soitan jokaiselle asiantuntijalle ja kysyn, onko hän perehtynyt kyselyyn, onko jäänyt jotain epäselvyyksiä, kerron tarkemmin taustat.

Kyselyn tulosten perusteella aloitan Suurtehopumppaus -muodostelman projektin analysoinnin. On tärkeää huomioida, että asiantuntijoiden antamat vastaukset anonymisoidaan, jotta tutkimus pysyy eettisesti kestäväenä ja yksityisyys säilyy. Tavoitteenani on tuottaa luotettavaa ja hyödyllistä tietoa, joka palvelee kansainvälisen pelastustoiminnan kehittämistä ja toimintaa.

Pääkysymys: Millainen projektisuunnitelma laadittiin suurtehopumppausmuodostelman perustamiseen?

Sivukysymykset: Miksi muodostelma perustettiin? Mihin perustettavan muodostelman voimavarat oli päätarkoituksellisesti kohdennettu? Mitä suoritteita kehittäisit seuraavaa projektia varten?

4.2 Aiheen rajaus

Rajataan Suurtehopumppaus -muodostelman projektiin osallistuneihin henkilöihin. Kysely pidetään vain muodostelmaa perustaneille henkilöille. Suorittavan portaan henkilöstö rajataan ulkopuolelle. Kyselyyn kerätään projektin aikana projektin kanssa työskennelleitä henkilöitä Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitokselta, Kainuun pelastuslaitokselta ja Lapin pelastuslaitokselta.

Ajallisesti opinnäytetyö rajataan päättymään Puolassa käytyyn sertifiointiharjoitukseen vuonna 2023. Puolasta saadut suositukset lasketaan tämän opinnäytetyön ulkopuolelle. Kysely toteutetaan liitteenä löytyvällä kyselylomakkeella, joka lähetetään sähköpostilla etukäteen valituille henkilöille.

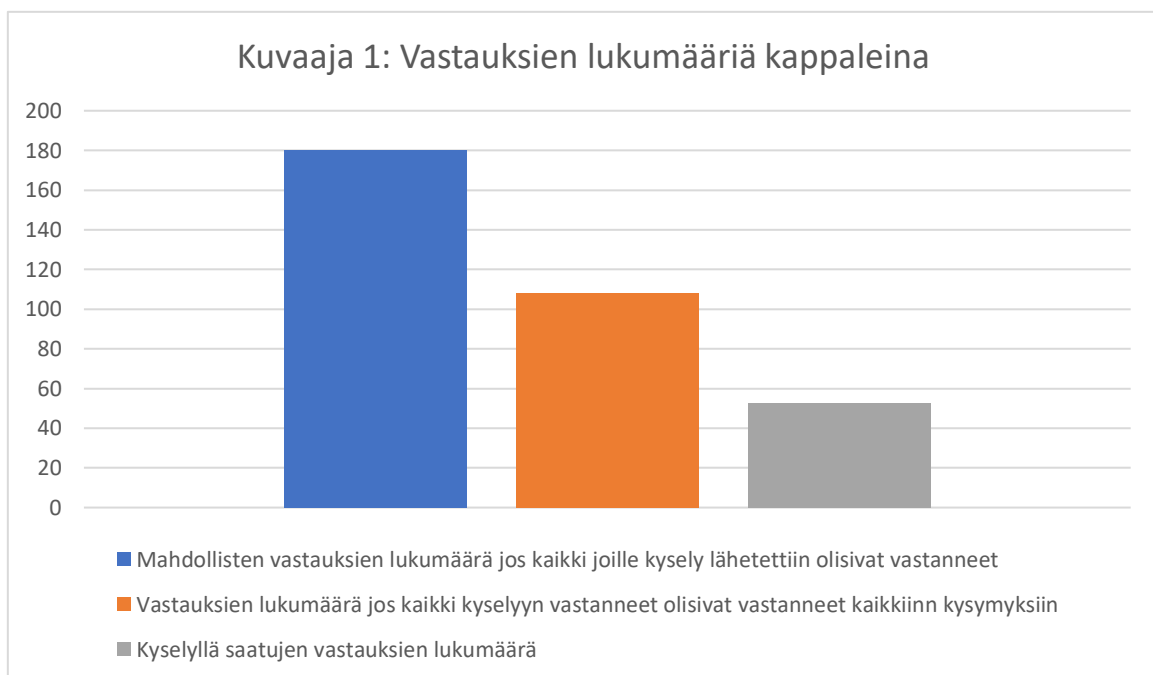
5 Tutkimustulokset

Kysely lähetettiin kymmenelle asiantuntijalle 18.12.2024. Muistutusviesti vastaamattomille asiantuntijoille lähetettiin 12.1. Vastausaikaa kyselyyn annettiin 31.1.2025 saakka ja vastaukset pyydettiin kirjallisena word-dokumenttina tai PDF-dokumenttina.

Analysoin tässä Suurtehopumppaus-muodostelman projektiin liittyviä kyselyvastauksia eri näkökulmista.

Tutkimukseen saatujen vastauksien analysointiin hyödynnettiin Notebook LM-tekoälyä.

Kuvaaja 1: Vastauksien lukumääriä kappaleina

Kysely lähetettiin kymmenelle Suurtehopumppaus-muodostelmaa perustaneelle asiantuntijalle. Kyselyssä oli 18 kysymystä. Jos kaikki kymmenen asiantuntijaa olisivat vastanneet ja kyselyyn ja sen kaikkiin kahdeksaatoista kysymykseen, olisi tutkimuksen aineistona ollut hyödynnettävissä 180 vastausta. Kyselyyn vastasi kuusi asiantuntijaa, eli minulla oli mahdollisuus saada 108 vastausta aineistoksi. Kukaan vastanneista asiantuntijoista ei vastannut kaikkiin kahdeksaatoista kysymykseen, joten vastauksia sain kaikkiaan 53 kpl mahdollisesta 180:sta.

Projektin tavoitteet ja niiden ymmärrys:

Projektin päätavoitteena oli kehittää valmiutta suurten vesimäärien siirtoon tulva- ja tulipalotilanteissa, erityisesti alueellisesti ja kansallisesti. Tavoitteena oli myös parantaa kansainvälistä suurtehopumppauskapasiteettia ja varautumista ilmastonmuutoksen aiheuttamiin tulviin ja metsäpaloihin.

Projektin päätavoitteena oli kehittää valmiutta suurten vesimäärien siirtoon tulva- ja tulipalotilanteissa sekä muodostaa monikäyttöinen suurtehopumppausmoduuli (HCP). Tavoitteena oli myös parantaa kansallista ja kansainvälistä suurtehopumppauskapasiteettia sekä vahvistaa Pohjois-Euroopan varautumista ilmastonmuutoksen aiheuttamiin tulviin ja laajoihin metsäpaloihin. Lisäksi muodostelman oli tarkoitus täyttää EU:n pelastuspalvelumekanismin HCP-moduulille asettamat tavoitteet.

Kuvaja 2: Vastaajan mielestä tärkeä tavoite hankkeelle

Projektin tavoitteet liittyivät myös Oulun kaupungin kansainvälisyyteen ja sisäministeriön tehokkaaseen pelastustoimeen. Tavoitteena oli myös muodostaa kansallinen kapasiteetti EU-rahoituksella, jonka oli tarkoitus olla käytössä myös EU:n pohjoisella alueella, sekä kehittää pelastuslaitosten keskinäistä pelastustoimintaa.

Aikataulu tuli suoraan EU:sta, mikä määrittä hakemusten jättämisen, päätösten ajankohdat ja projektin valmistumisen takarajat.

Jatkuvuuden varmistaminen harjoittelun, koulutuksen ja lisärahoituksen avulla oli tärkeää. Myös kansalliseen käyttöön panostaminen ja muodostelman aktiivinen markkinointi oli keskeistä.

Projektin suunnittelussa olisi pitänyt ottaa huomioon myös jatkokehitys ja siihen liittyvät rahoitukset, koska tällä hetkellä ei ole vireillä lisärahoituksen hakuprosessia.

Avainhenkilöiden sitouttaminen projektiin heti alkuvaiheessa olisi ollut järkevää, jotta kaikilla olisi selkeä kuva projektin suunnitelmasta ja aikataulusta.

Projektin lopputuloksena syntyneiden hankkeen dokumenttien hyödyntäminen vastaavissa hankkeissa on tärkeää.

On kuitenkin huomioitava, että projektikokonaisuus ei välttämättä selvennyt kaikille osallistujille projektin alussa tai aikana, minkä vuoksi selkeä ja avoin projektisuunnitelma sekä riittävä osallistaminen ovat tärkeitä. Vastausten perusteella osa henkilöstöstä ei ollut täysin tietoinen organisaation strategisista tavoitteista. Tämä viittaa mahdollisesti puutteelliseen sisäiseen viestintään pelastuslaitoksen tai projektin sisällä.

Projektin laajuus ja rajaukset:

Projektin laajuus määriteltiin Oulun kaupungin hyväksymillä projektimääritelmillä ja dokumentoitiin Bägi-projektisalkunhallintajärjestelmään. Projekti luokiteltiin Oulun kaupungilla A-luokkaan, mikä tarkoittaa korkeaa ja haastavaa.

Projektin ulkopuolelle jätettiin asioita, jotka eivät liittyneet Suurtehopumppaus-muodostelman vaatimuksiin. Rajauksista päätettiin ohjausryhmässä, ja niissä hyödynnettiin sisäministeriön kansainvälisen toiminnan asiantuntijaa. Vastausten perusteella osa vastaajista ei ollut tietoinen projektin rajauksista.

Resurssit ja sidosryhmät:

Resurssit: Projekti vaati henkilöstöä, aikaa ja rahaa. Projektissa oli mukana kymmeniä henkilöitä. Projektin aikataulu oli määritelty 2.9.2019 – 31.12.2021. Projektin budjetti oli 812 822,70 €, josta EU:n osuus oli 609 617,03 € ja pelastuslaitosten oma rahoitusosuus oli 203 205 €, joka jakautui neljälle pelastuslaitokselle.

Sidosryhmät: Sidosryhmien tunnistaminen alkoi jo ennen projektia, ja Oulu-Koillismaan pelastuslaitoksella projektin hallintaan kuului projekti- / hanke-esityksen tekeminen ennen projektin hyväksyntää. Esityksessä tuli ilmetä kustannusarvio, vaikuttavuus ja projektiin osallistujat. Projektin alkaessa sidosryhmien tunnistaminen oli tärkeä tehtävä. Sidosryhmät tunnistettiin sisäisiin, ulkoisiin ja muihin sidosryhmiin. Sisäinen sidosryhmä pysyi projektin aikana muuttumattomana, mutta ulkoinen sidosryhmä eli projektin aikana melkoisesti projektin laajuuden ja monisäikeisyyden vuoksi. Muut sidosryhmät olivat käytännössä media ja viestintäkanavat. ART-laitokset YT-alueelta ja Pelastusopisto olivat mukana alusta asti, ja hankinta tehtiin YT-alueen laitosten yhteishankintana, Oulun toimiessa isäntälaitoksena. Kaikki neljä pelastuslaitosta olivat ART-laitoksia, joista tehtiin sopimus. Sisäministeriö tuki hanketta ja teki yhteistyötä EU:n ja ERCC:n suuntaan. ART-laitosten ja Pelastusopiston välille solmittiin sopimus pelastuspäälliköiden kesken. Lisäksi perustettiin työryhmä koordinoimaan muodostelman perustamisen suunnittelua ja toteutusta. Pohjoisen laitosten pelastustoiminnan yhteispalaverissa pidettiin hankekatsauksia.

Sidosryhmien hallinta: Projektisuunnitelmaa tehtäessä sidosryhmien tunnistaminen on yksi tärkeimmistä tehtävistä. Avainhenkilöiden sitouttaminen projektiin heti alkuvaiheessa olisi ollut järkevää, jotta kaikilla olisi selkeä kuva projektin suunnitelmasta ja aikataulusta. Tehtävien jakaminen on suotavaa, ettei kuorma kasaudu liikaa tietyille henkilöille. Tiedon aktiivinen jakaminen on erittäin tärkeää. Projektissa keskeisinä yhteyshenkilöinä olivat osallisena olevien pelastuslaitosten pelastuspäälliköt.

On huomioitava, että projektikokonaisuus ei välttämättä selvennyt kaikille osallistujille projektin alussa tai aikana, minkä vuoksi selkeä ja avoin projektisuunnitelma sekä riittävä osallistaminen ovat tärkeitä. Lisäksi on tärkeää, että ministeriön rooli on selkeä alusta lähtien, eli tiedetään, kuka on yhteyshenkilö ja vastaa kokonaisuuteen liittyvistä asioista.

Aikataulu ja vaiheistus:

Projektin aikataulu suunniteltiin ja jaettiin vaiheisiin siten, että projekti ositettiin useaan aliprojektiin, jotta sitä voitaisiin viedä eteenpäin nopeammin. Projekti jaettiin kuuteen osaan, jotka sisälsivät useita välitavoitteita, mikä helpotti projektin edistymisen seuranta ja mahdollisti ongelmiin puuttumisen ajoissa. Projektin osilla oli omat projektipäälliköt, jotka vastasivat oman osansa edistämisestä. Lopulta projekti jaettiin 11 eri osaan, joilla oli omat vastuuhenkilöt.

Aikatauluriskit huomioitiin projektisuunnitelmassa laatimalla riskienhallintasuunnitelma. Aikatauluriski toteutui projektin aikana koronan takia, mikä vaikutti alihankkijoiden komponenttien saantiin ja sertifiointien suorittamiseen. Projektille tehtiin aikataulusuunnitelman seurantataulukko, jota seurattiin säännöllisesti. Projektissa pidettiin säännöllisiä kokouksia, joissa käytiin läpi projektin eri osien aikataulullista etenemistä.

Aikataulu tuli suoraan EU:sta, mikä määritteli hakemusten jättämisen, päätösten ajankohdat ja projektin valmistumisen takarajat. Haasteena oli myös uuden hyvinvointialueen aloittaminen ja sopimusten tekeminen toimijatahon muuttuessa. Resurssit piti kohdistaa siten, ettei aikataulu petä.

Projektin aikataulu oli määritelty 2.9.2019 – 31.12.2021. Yksi keskeisistä mittareista projektin onnistumisen arvioimiseksi oli aikataulun toteutuminen.

Projektin etenemistä seurattiin ja raportoitiin projektipäällikön toimesta, joka tiedotti tilanteesta ohjausryhmälle, sisäministeriöön sekä Euroopan komissioon (ECHO).

Riskienhallinta:

Projektisuunnitelmaa tehdessä laadittiin riskienhallintasuunnitelma, jonka perusteella tunnistettiin projektiin liittyvät riskit. Kriittisimmille riskeille laadittiin toimintasuunnitelmat ja niille nimettiin vastuuhenkilöt.

Riskien tunnistaminen: Projektisuunnitteluvaiheessa tehtiin riskienhallintasuunnitelma ja -arvio, jonka perusteella tunnistettiin projektiin liittyvät riskit. Tunnistettujen riskien jälkeen arvioitiin kriittisimmät riskit, jotka vaikuttavat projektiin, ja näille tehtiin toimintasuunnitelmat. Projektissa seurattiin myös poikkeamia ja niiden vaikutusta projektiin.

Tärkeimmät riskit: Projektiin valikoitui seitsemän eri riskiä, joiden vaikutus on suuri itse projektin toteutumiselle. Nämä riskit olivat: Covid-19, aikataulu projektille liian lyhyt, projektin laajuus liian suuri, toimittajan konkurssi tai vakava onnettomuus yrityksessä, ongelmia alihankintatoissa, sopimuksen aikaansaamiseksi tulee este Pelastusopistolta, Sisäministeriöltä tai pelastuslaitoksilta.

Aikatauluriskit: Aikatauluriski huomioitiin projektisuunnitelmassa laatimalla riskienhallintasuunnitelma. Aikatauluriski toteutui projektin aikana koronan takia, mikä vaikutti

alihankkijoiden komponenttien saantiin ja sertifiointien suorittamiseen. Projektille tehtiin aikataulusuunnitelman seurantataulukko, jota seurattiin säännöllisesti.

Rahoitusriskit: Suunnitteluvaiheessa tunnistettiin riski, että rahoitusta ei saada, jolloin hanke peruuntuu tai siirtyy. Lisäksi tunnistettiin riski, että pelastuslaitos ei pysty maksamaan omarahoitussuutta. Näihin riskeihin varauduttiin siten, että varatulle resurssille oli vaihtoehtoisia töitä, jos hanke ei etene, ja pelastuslaitoksille mahdollistettiin joustava maksuaikataulu.

Ohjaus ja seuranta:

Projektin etenemistä seurasi ja siitä vastasi projektipäällikkö, joka tiedotti tilanteesta ohjausryhmälle, sisäministeriöön ja Euroopan komissioon.

Keskeisiä mittareita projektin onnistumisen arvioimiseksi olivat aikataulun toteutuminen, taloudelliset mittarit (budjetin hallinta, kustannustehokkuus, lisäkustannukset), laadullinen ja tekninen suorituskkyky (pumppauskapasiteetti, luotettavuus), operatiivinen hyöty, koulutuksen ja osaamisen vaikutus sekä sidosryhmien tyytyväisyys.

Viestintä ja yhteistyö:

Viestintäsuunnitelma: Projektille tehtiin ECHO:n vaatimuksesta Visibility Guidelines, jossa määriteltiin viestinnän ehdot. Viestintää toteutettiin somen välityksellä, paikallislehdissä ja alan lehdissä. Erillistä viestintäsuunnitelmaa ei kuitenkaan välttämättä ollut. Ministeriöllä oli viestinnässä iso rooli.

Yhteistyön järjestäminen: Yhteistyötä tiimin ja sidosryhmien välillä järjestettiin ja koordinoitiin säännöllisillä kokouksilla sekä päivittäisellä sähköposti- ja puhelinliikenteellä. Kokouksista pidettiin pöytäkirjat. ART-laitosten ja Pelastusopiston välille solmittiin sopimus pelastuspäälliköiden kesken. Lisäksi ART-laitosten ja Pelastusopiston välille perustettiin työryhmä koordinoimaan muodostelman perustamisen suunnittelua ja toteutusta. Pohjoisen laitosten pelastustoiminnan yhteispalavereissa pidettiin hankekatsauksia.

Yhteistyön onnistuminen: Yhteistyötä pidettiin yleisesti ottaen hyvänä.

Tiedon jakaminen: Tiedon aktiivinen jakaminen on erittäin tärkeää. Vaikka koettiin, että kaikki tarvittava tieto jaettiin kohtuu hyvin, välillä tuli yllätyksiä, joista kuitenkin selvittiin.

Yhteistyötä tiimin ja sidosryhmien välillä järjestettiin säännöllisillä kokouksilla, päivittäisellä sähköposti- ja puhelinyhteistyöllä.

Tulosten arviointi ja jatkuvuus:

Projektin lopputulokset arvioitiin, ja niiden hyödynnettävyys varmistettiin. Seuraava vaihe on toiminnan tai kaluston kehittäminen sekä lisärahoituksen anominen.

Useat vastaajat korostivat jatkokehityksen ja lisärahoituksen hakemisen tärkeyttä.

Kehityskohteet:

Kuvaja 3: Kehityskohteet

Useampi vastaaja ehdotti, että seuraavissa projekteissa tulisi panostaa projektipäällikön osaamiseen ja kokoaikaiseen työpanokseen. Projektinhallinnan työkalujen kehittäminen on tarpeen. Isoihin ja laajoihin projekteihin olisi hyvä olla toiminnanohjausjärjestelmä, jolla voidaan hallita työntekijöiden työaikaa, materiaaleja ja kustannuksia automaattisesti.

Selkeä ja avoin projektisuunnitelma sekä riittävä osallistaminen ovat tärkeitä.

Avainhenkilöiden sitouttaminen: Avainhenkilöiden sitouttaminen projektiin heti alkuvaiheessa on tärkeää, jotta kaikilla on selkeä kuva projektin suunnitelmasta ja aikataulusta.

Avainhenkilöille tehtävien jakaminen on suotavaa, jotta kuorma ei kasaudu liikaa tietyille

henkilöille. Kirjallisia töitä hoidettiin tässä projektissa paljon Oulun päässä, mutta kaikkien oli mahdollista kommentoida asiakirjoja.

Tiedon jakaminen: Tiedon aktiivinen jakaminen on erittäin tärkeää.

Ministeriön rooli: Ministeriön roolin tulisi olla selkeä alusta lähtien, eli tulisi tietää, kuka on yhteyshenkilö ja vastaa kokonaisuuteen liittyvistä asioista.

Jatkorahoituksen suunnittelu: Projektin suunnittelussa tulisi ottaa huomioon jatkokehitys ja siihen liittyvät rahoitukset ja niiden haut. Nyt olisi hyvä aika ottaa projektin jatkorahoitus mietintään. Seuraavassa projektissa tulisi suunnitella myös jatko ja pyrkiä ennakoimaan tulevaa.

Projektisuunnitelman selkeys ja avoimuus: Projektikokonaisuus ei välttämättä selvennyt kaikille osallistujille projektin alussa tai aikana, minkä vuoksi selkeä ja avoin projektisuunnitelma sekä riittävä osallistaminen ovat tärkeitä.

Ohjausryhmä käytäntö: Mahdollisessa seuraavassa projektissa kannattaa harkita ohjausryhmä käytäntöä, jolloin varsinainen työ toteutettaisiin työryhmässä ja toimintaa ohjaisi ohjausryhmä. Tällöin työskentelyyn tulisi selkeä organisaatio ja vastuut, ja ohjausryhmän kautta työn etenemistä valvottaisiin ja suunnattaisiin.

Hyvien käytäntöjen hyödyntäminen: On tärkeää hyödyntää olemassa olevaa tietoa ja käydä tutustumassa muihin muodostelmiin.

Uudelleensertifiointi ja kaluston kehittäminen: Uudelleensertifiointista päättäminen mahdollisimman pian on tärkeää, jotta siihen voidaan alkaa valmistautua huolella. Kaluston kehittäminen on tärkeää ja muodostelmalle tulee tehdä selkeä suunnitelma kalustohankintojen suhteen ja mahdollisen lisärahoituksen hakemiseksi.

Lisäksi yksi vastaaja totesi, että projektin hallinta onnistui erinomaisesti, eikä hän löydä merkittäviä parannuskohteita.

Yhteenveto:

Suurtehopumpaus-muodostelman projekti oli monimutkainen ja laaja hanke, jonka tavoitteena oli parantaa valmiutta suuriin tulva- ja palotilanteisiin. Projekti onnistui pääosin

hyvin, mutta useissa vastauksissa tuotiin esille kehityskohteita, jotka liittyvät projektihallintaan, viestintään, resursointiin ja jatkuvuuden suunnitteluun.

Tavoitteet ja tarkoitus: Projektin päätavoitteena oli kehittää alueellista ja kansallista valmiutta suurten vesimäärien siirtoon tulva- ja tulipalotilanteissa. Tavoitteena oli myös parantaa kansallista ja kansainvälistä suurtehopumppauskapasiteettia sekä Pohjois-Euroopan varautumista ilmastonmuutoksen aiheuttamiin tulviin ja laajoihin metsäpaloihin. Hankkeen prioriteettina oli teollisuusalueiden riittävän vedenkuljetuskapasiteetin turvaaminen suurpalotilanteissa.

Laajuus ja rajaukset: Projektin laajuus määriteltiin Oulun kaupungin hyväksymillä projektimääritelmillä ja dokumentoitiin Bägi-projektisalkunhallintajärjestelmään. Projekti koski vain Suurtehopumppaus-muodostelmaa ja sen tuomia vaatimuksia, joilla muodeostelma saatettiin kansalliseen ja kansainväliseen käyttövalmiuteen. Rajauksista päätettiin ohjausryhmässä hyödyntäen sisäministeriön kansainvälisen toiminnan asiantuntijaa.

Resurssit ja sidosryhmät: Projektissa oli mukana kymmeniä henkilöitä, ja sen aikataulu oli 2.9.2019–31.12.2021. Projektin budjetti oli 812 822,70 euroa, josta EU:n osuus oli 609 617,03 euroa. Sidosryhmät tunnistettiin sisäisiin, ulkoisiin ja muihin sidosryhmiin, ja ne otettiin mukaan suunnitteluun jo ennen projektin hyväksyntää. Tärkeimpiä sidosryhmiä olivat ART-laitokset YT-alueelta ja Pelastusopisto.

Aikataulu ja vaiheistus: Projekti ositettiin useaan aliprojektiin ja jaettiin kuuteen osaan, mikä helpotti edistymisen seurantaa. Lopulta projekti jaettiin 11 eri osaan, joilla oli omat vastuhenkilöt. Aikataulu tuli suoraan EU:sta.

Riskienhallinta: Projektisuunnitelmassa laadittiin riskienhallintasuunnitelma, jossa huomioitiin aikatauluriski. Projekteissa todettuihin kriittisiin riskeihin tehtiin suunnitelma ja riskeihin nimettiin vastuuhenkilöt. Tärkeimpiä tunnistettuja riskejä olivat Covid-19, liian lyhyt aikataulu ja projektin suuri laajuus.

Viestintä ja yhteistyö: Projektille tehtiin ECHO:n vaatimuksesta Visibility Guidelines, ja viestintää toteutettiin somen, paikallislehtien ja alan lehtien välityksellä. Yhteistyötä tiimin ja sidosryhmien välillä järjestettiin säännöllisillä kokouksilla sekä päivittäisellä sähköposti- ja puhelinliikenteellä.

Kehityskohteet: Projektinhallinnan työkalujen kehittäminen on tarpeen, ja isoihin projekteihin olisi hyvä olla toiminnanohjausjärjestelmä. Seuraavissa projekteissa tulisi palkata osaava projektipäällikkö, jonka koko työaika on varattu projektille. Avainhenkilöiden sitouttaminen projektiin heti alkuvaiheessa on tärkeää, ja tehtävien jakaminen on suotavaa.

Tulosten arviointi ja jatkuvuus: Projektin lopputulokset arvioitiin EU:lle loppuraporttein, ja hankkeen dokumentit ovat käytettävissä vastaaviin hankkeisiin. Jatkuvuuden kannalta tärkeää on osallisten sitoutuminen harjoitteluun, koulutukseen ja mahdollisen lisärahoituksen hankkimiseen.

Onnistumisen mittarit: Keskeisiä mittareita projektin onnistumisen arvioimiseksi olivat aikataulun toteutuminen, budjetin hallinta, kustannustehokkuus, laadullinen ja tekninen suorituskyky (kuten pumppauskapasiteetti ja luotettavuus), operatiivinen hyöty, koulutuksen ja osaamisen vaikutus sekä sidosryhmien tyytyväisyys.

Huomioitavaa: Projektin suunnittelussa olisi pitänyt ottaa huomioon myös jatkokehitys ja siihen liittyvät rahoitukset. Projektikokonaisuus ei välttämättä selvennyt kaikille osallistujille projektin alussa tai aikana, minkä vuoksi selkeä ja avoin projektisuunnitelma sekä riittävä osallistaminen ovat tärkeitä.

Useat vastaajat korostivat jatkokehityksen ja lisärahoituksen hakemisen tärkeyttä.

6 Pohdinta

Tutkimus vahvistaa myös verkostajohtamisen merkityksen kansainvälisessä pelastustoiminnassa. Luottamus, vastavuoroisuus ja tehokas tiedonhallinta ovat elintärkeitä tekijöitä, jotka mahdollistavat sujuvan yhteistyön eri toimijoiden välillä.

Tutkimuksen lähtökohtana oli Suurtehopumppaus-muodostelman perustamisprosessi, joka on osa kansainvälisen pelastustoiminnan kehittämistä Suomessa. Tällaiset projektit ovat monimutkaisempia ja vaativat laajaa suunnittelua ja koordinoitua useiden eri toimijoiden välillä. Koska Suurtehopumppaus-muodostelman perustaminen on ollut keskeinen osa pelastustoiminnan kehittämistä Suomessa, sen toimivuus, haasteet ja onnistumisen tekijät ovat merkittäviä paitsi paikalliselle toimijakentälle myös laajemmalle kansainväliselle pelastustoiminnan kentälle.

Tutkimuksessa valittiin kvalitatiivinen tutkimusote, joka on erityisen soveltuva tällaisessa monimutkaisessa ja laaja-alaisessa tutkimuskohteessa, jossa halutaan päästä syvälliseen ymmärrykseen osallistujien kokemuksista, havaintojen ja tuntemusten perusteella. Kvalitatiivinen lähestymistapa on hyvä valinta, koska se mahdollistaa joustavan ja avoimen keskustelun haastateltavien kanssa ja keskittyy ilmiön sisäiseen logiikkaan ja sen kokonaisvaltaisiin vaikutuksiin.

Aineistonkeruumenetelmänä käytettiin puolistrukturoituja haastatteluja, koska tämä menetelmä yhdistää strukturoitujen ja avoimien kysymysten hyvät puolet. Haastattelujen avulla saatiin esille sekä systemaattista tietoa että osallistujien subjektiivisia kokemuksia ja arvioita projektista. Haastattelut eivät rajoittuneet vain kyselylomakkeen täyttämiseen, vaan myös suulliset tarkennukset ja keskustelut toivat esiin sellaisia näkökulmia, joita ei olisi muuten voitu saavuttaa pelkkien kysymysten kautta. Tällä tavoin haastattelut mahdollistivat syvällisemmän ja monipuolisemman aineiston keruun.

Yksittäistapaustutkimus mahdollistaa sen, että tietyn projektin perusteellinen analyysi tuo esiin erityisiä haasteita ja onnistumisen tekijöitä, joita voidaan soveltaa laajemmissa, vastaavissa hankkeissa. Tällöin tutkimus ei keskity pelkästään yleisiin trendeihin, vaan syvälliseen ymmärrykseen juuri tämän projektin erityispiirteistä ja kontekstista. Aineiston analyysissä hyödynnettiin sekä tekoälyä että tutkimusteorioita, mikä toi modernin analyysityökalun tueksi perinteisiä kvalitatiivisia analyysimenetelmiä. Tekoäly voi olla erityisen hyödyllinen suurten aineistomäärien käsittelyssä, sillä se voi tunnistaa toistuvia teemoja ja trendejä, jotka eivät ole välittömästi ilmeisiä.

Tutkimuksen tulokset osoittavat, että Suurtehopumppaus-muodostelman perustamisprojekti oli monivaiheinen ja monimutkainen hanke, jonka tavoitteena oli parantaa valmiuksia suuronnettomuuksien, kuten tulvien ja suurten palotilanteiden, hallintaan. Projekti oli merkittävä, koska sen taustalla on kansainvälinen yhteistyö, jossa yhdistyivät eri pelastuslaitokset ja organisaatiot, ja se liittyy osaltaan Suomen rooliin globaaleissa pelastustoiminnan verkostoissa.

Hanke oli onnistunut ja tutkimuksessa nousi esiin kehityskohteita, jotka voivat parantaa vastaavien hankkeiden toteutusta tulevaisuudessa. Projektinhallintaan liittyvät haasteet tulivat esiin useassa vastauksessa. Onnistuneen projektin taustalla on hyvä suunnittelu ja tehokas johtaminen, mutta myös projektinhallinnan työkalut ja prosessit eivät aina olleet täysin riittäviä tukemaan hankkeen etenemistä. Tämä korostaa tarvetta kehittää selkeät ja joustavat projektinhallintatyökalut, jotka tukevat hankkeen eri vaiheita, ja erityisesti niiden kriittisten vaiheiden hallintaa.

Toinen merkittävä kehityskohde oli viestintä. Haastatteluissa kävi ilmi, että vaikka viestintä oli suunniteltu huolellisesti, se ei aina toiminut kaikilla tasoilla toivotulla tavalla. On tärkeää, että viestintä ei rajoitu pelkästään tiedon jakamiseen, vaan sen tulee myös luoda yhteisymmärrystä ja sitoutumista eri osapuolten välillä. Tämä on erityisen tärkeää kansainvälisissä projekteissa, joissa mukana on useita toimijoita eri maista ja kulttuureista.

Resursoinnin ja jatkuvuuden suunnittelun osalta nousi esiin se, että vaikka resurssit olivat pääosin riittävät, niitä ei aina käytetty optimaalisesti. Erityisesti avainhenkilöiden roolit ja vastuut eivät olleet aina täysin selkeitä, mikä saattoi heikentää projektin jatkuvuutta ja kestävämpää toteutusta. Resurssien riittävyys ei siis koske vain rahallista puolta, vaan myös inhimillisiä resursseja, kuten asiantuntevia projektipäälliköitä ja operatiivista henkilöstöä.

Erityisesti projektipäälliköiden ja avainhenkilöiden rooli korostuu tutkimuksen tuloksissa. On tärkeää, että projektissa on osaavia ja sitoutuneita henkilöitä, jotka kykenevät johtamaan projektia sekä operatiivisella että strategisella tasolla. Tämä ei tarkoita vain teknistä osaamista, vaan myös kykyä johtaa monimutkaisia verkostoja ja organisaatioita. Osaavien projektipäälliköiden rekrytointi ja avainhenkilöiden sitouttaminen on yksi tärkeimmistä tekijöistä projektin onnistumisen takaamiseksi.

Tutkimuksen valossa projektipäälliköiden ja avainhenkilöiden rooli näyttäytyy ratkaisevana tekijänä projektin onnistumisen kannalta. Tämä havainto ei ole yllättävä, mutta sen syvälinen merkitys konkretisoituu erityisesti monitoimijaisissa, kansainvälisissä ja laajoissa

projekteissa, kuten Suurtehopumppaus-muodostelman perustamisessa. Näissä konteksteissa projektipäällikön rooli ulottuu paljon pidemmälle kuin pelkkään tekniseen koordinaatioon tai aikataulujen seurantaan – se edellyttää vahvaa kokonaisuuksien hallintaa, ihmissuhdetaitoja, muutosjohtamista ja verkostojen fasilitointia.

Toimiva projektijohtaminen rakentuu tasapainolle operatiivisen ja strategisen johtamisen välillä. Operatiivinen johtaminen pitää sisällään projektin arjen sujuvuuden: tehtävien jakamisen, resurssien hallinnan, aikataulutuksen ja riskienhallinnan. Strateginen johtaminen puolestaan tarkoittaa projektin suunnan määrittämistä, pitkäjänteistä tavoitteellisuutta sekä projektin linkittämistä laajempaan organisaatiolliseen ja yhteiskunnalliseen kontekstiin. Osaava projektipäällikkö kykenee toimimaan molemmilla tasoilla ja näkemään projektin sekä lähietäisyydeltä että helikopteriperspektiivistä.

Projektipäällikkö ei johda vain tehtäviä – hän johtaa ihmisiä. Tämä korostuu etenkin projekteissa, joissa eri toimijoiden taustat, motivaatiot ja työskentelytavat vaihtelevat. Sitoutumisen aikaansaaminen ei tapahdu käskytyksellä, vaan rakentamalla luottamusta, kuuntelemalla, antamalla tilaa vaikuttaa ja vahvistamalla yhteistä tarkoitusta. Avainhenkilöiden sitouttaminen edellyttää siis emotionaalista älykkyyttä, viestintätaitoja ja kykyä luoda yhteisöllisyyttä.

Monimutkaisissa hankkeissa syntyy usein tilanteita, joissa projektipäällikön on tasapainoitava organisaatioiden, resurssien ja odotusten välillä. Tämä vaatii kykyä motivoida eri sidosryhmiä, myös silloin kun resurssit ovat rajalliset tai projektin suunnitelmat muuttuvat.

Erytisesti kansainvälisessä tai useita pelastuslaitoksia yhdistävässä projektissa projektipäällikkö toimii verkostojohtajana. Verkostojohtaminen ei perustu hierarkkiseen auktoriteettiin, vaan vaikuttamiseen, luottamukseen ja yhteistyön rakentamiseen. Tässä kontekstissa projektipäällikkö toimii pikemminkin fasilitaattorina kuin komentajana – hänen tehtävänsä on tuoda eri toimijat saman pöydän ääreen, helpottaa kommunikaatiota ja varmistaa, että yhteiset tavoitteet pysyvät kirkkaana.

Verkostojen hallinnassa projektipäällikön tehtävänä on myös ylläpitää dynaamista tasapainoa: varmistaa, että tieto kulkee, päätöksenteko etenee ja yhteistyö toimii tehokkaasti. Tämä ei tapahdu itsestään – se vaatii aktiivista johtajuutta, neuvottelutaitoa ja kykyä tunnistaa verkoston sisäiset roolit ja jännitteet.

Avainhenkilöiden ja projektipäällikön vastuulla on myös tiedon siirron varmistaminen ja hiljaisen tiedon dokumentointi. Projektin jatkuvuuden kannalta on tärkeää, että tieto ei jää yksittäisten henkilöiden varaan. Tiedonhallinnan järjestelmällisyys ja dokumentaation ajantasaisuus vaikuttavat paitsi projektin läpivientiin myös sen jälkeiseen toimintaan, kuten koulutukseen, valmiussuunnitelmien päivitykseen ja tulevien operaatioiden suunnitteluun.

Avainhenkilöiden sitoutuminen on tässäkin keskiössä: heidän panoksensa ei rajoitu vain projektin suunnittelu- ja toteutusvaiheisiin, vaan jatkuu käytäntöjen jalkauttamisessa ja organisaation oppimisessa.

Lopuksi on tärkeä huomata, että erityisesti kriisinhallintaan ja pelastustoimintaan liittyvissä projekteissa projektipäälliköiltä vaaditaan myös resilienssiä – kykyä toimia epävarmuudessa, kohdata vastoinkäymisiä ja palautua niistä. Projektijohtaminen tällaisessa ympäristössä ei ole staattista, vaan jatkuvaa sopeutumista muuttuvaan toimintaympäristöön. Vahva johtajuus ei siis ole pelkästään kykyä tehdä suunnitelmia, vaan myös kykyä navigoida silloin, kun suunnitelmat eivät enää pidä.

Verkostojohtaminen nousi keskeiseksi tutkimuksen teemaksi, erityisesti kansainvälisessä pelastustoiminnassa. Kansainvälinen yhteistyö pelastuslaitosten ja muiden organisaatioiden välillä edellyttää erilaisten organisaatiokulttuurien ja toimintatapojen yhteensovittamista. Luottamus, vastavuoroisuus ja tehokas tiedonhallinta ovat keskeisiä elementtejä, jotka mahdollistavat sujuvan yhteistyön. Verkkoyhteistyö on tärkeää ei vain tiedon jakamisessa, vaan myös yhteisten käytäntöjen luomisessa, joiden avulla voidaan varmistaa projektin menestys eri toimijoiden kesken.

Tutkimus tuo esiin sen, kuinka tärkeää on rakentaa ja ylläpitää luottamusta ja kommunikaatiota verkostoissa, jotta eri toimijat voivat luottaa toisiinsa ja tehdä päätöksiä yhdessä. Tieto ei saisi jäädä erilliseksi palaksi, vaan sen tulee olla läpinäkyvää ja helposti saatavilla kaikille osapuolille. Tällöin yhteistyö on tehokasta, ja kaikki toimijat voivat osallistua tasavertaisesti projektin etenemiseen ja arviointiin.

7 Jatkotutkimus

Ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyössä mahdollisten jatkotutkimusaiheiden pohtiminen on osa työn kokonaisuutta. Se osoittaa opiskelijan kykyä tarkastella tutkimustaan kriittisesti ja suhteuttaa sitä laajempaan kehittämis- ja tutkimusprosessiin. Opinnäytetyö ei yleensä kata kaikkia mahdollisia näkökulmia tutkimusaiheeseen, ja jatkotutkimusaiheiden esittäminen auttaa tunnistamaan, mitä osa-alueita voisi vielä syventää tai tutkia tarkemmin tulevaisuudessa.

Ylemmän ammattikorkeakoulun opinnäytetyö on usein käytännönläheinen ja kytkeytyy työelämän kehittämistarpeisiin. Jatkotutkimusten pohtiminen tukee tämän kehittämistyön jatkuvuutta. Se voi antaa organisaatioille ideoita siitä, mihin suuntaan toimintaa voisi edelleen kehittää ja millaisia kysymyksiä tulisi vielä selvittää toiminnan tehostamiseksi tai vaikuttavuuden parantamiseksi. Tällä tavoin tutkimuksen tulokset eivät jää kertaluonteisiksi, vaan niistä voi kehittyä uusia hankkeita tai kehittämisprosesseja.

Jatkotutkimusaiheiden esittäminen osoittaa myös opiskelijan analyttistä ja kriittistä ajattelua. Se kertoo siitä, että tekijä ymmärtää tutkimuksensa rajallisuuden, tunnistaa mahdolliset puutteet ja kykenee reflektoimaan niitä. Tämä on tärkeä osa asiantuntijuutta ja tieteellistä ajattelua, jota ylemmän ammattikorkeakoulun tasolla edellytetään.

Lisäksi jatkotutkimusaiheiden esiin tuominen voi lisätä opinnäytetyön vaikuttavuutta. Kun tutkimuksen tulokset liitetään osaksi pidempää kehittämisen ketjua, ne saavat enemmän painoarvoa ja voivat toimia perustana uusille tutkimuksille tai projekteille. Tämä myös osoittaa, että tutkimusaihe on ajankohtainen ja kiinnostava laajemmassa kontekstissa.

Lopuksi jatkotutkimusten esittäminen tukee myös tieteellisen ja ammatillisen keskustelun jatkumista. Se voi innostaa muita tutkijoita tai työelämän toimijoita tarkastelemaan aihetta eri näkökulmista ja syventämään ymmärrystä entisestään. Tällä tavoin opinnäytetyö toimii osana laajempaa tiedon kehittämisen ja jakamisen prosessia.

Jatkotutkimuksen aiheita voisivat olla:

1. Suurtehopumppaus-muodostelman toiminnan ja valmiuden kehittäminen.

Tämä jatkotutkimus voisi keskittyä muodostelman operatiivisen toiminnan arviointiin, käytännön harjoituksiin, osallistumiseen kansainvälisiin operaatioihin ja siihen, miten valmiuksia voitaisiin kehittää tehokkaammaksi. Tutkimuksessa voitaisiin tarkastella muun muassa:

- Kaluston toimivuutta erilaisissa olosuhteissa (esim. kaupunkitulvat, metsäpalot).
- Harjoitustoiminnan kattavuutta ja realismia.
- Koulutuksen sisältöjä ja niiden vastaavuutta kansainvälisiin vaatimuksiin.
- Organisaatorisen rakenteen ja toimintamallien selkeyttä.
- Kenttäkokemusten hyödyntämistä toiminnan kehittämisessä.

Tutkimuksen tulokset voisivat suoraan vaikuttaa valmiuden ylläpitoon ja nopeaan toimintaan hätätilanteissa sekä tarjota benchmarkia myös muille EU- tai Pohjoismaiden pelastusmuodostelmille.

2. Projektinhallinnan työkalujen ja menetelmien kehittäminen pelastuslaitosten tarpeisiin.

Pelastustoimen projektit eroavat monella tapaa perinteisestä projektityöskentelystä. Ne sisältävät usein suurta epävarmuutta, monitoimijaisuutta, rajallisia resursseja ja korkeaa riskitasoa. Jatkotutkimuksessa voitaisiin:

- Verrata eri projektinhallintamenetelmiä (esim. PRINCE2, Agile, IPMA) pelastustoimen tarpeisiin.
- Kehittää räätälöity projektimalli, joka huomioi erityisesti viranomaisyhteistyön, kiireellisyyden, koulutukselliset näkökulmat ja resurssien optimoinnin.
- Tutkia digitaalisten projektinhallintatyökalujen (esim. Trello, MS Project, Asana) soveltuvuutta pelastuslaitoksille.
- Analysoida onnistuneita ja epäonnistuneita pelastusalan projekteja ja tuottaa niistä oppimateriaalia.

Tuloksena voisi syntyä pelastuslaitoksille suunnattu projektinhallinnan "toimintakäsikirja", joka auttaisi systematisoimaan toimintaa ja parantamaan projektien läpivientä.

3. Kansainvälisen pelastustoiminnan verkostojen toimivuuden ja kehittämisen analyysi.

Verkostojohtaminen on olennainen osa kansainvälistä pelastustoimintaa. Tässä jatkotutkimuksessa voitaisiin tarkastella:

- Miten eri toimijat (pelastuslaitokset, ministeriöt, EU-toimijat, vapaaehtoisjärjestöt) tekevät yhteistyötä kriisitilanteissa.
- Miten tieto, vastuut ja päätöksenteko jakautuvat verkostoissa.
- Mikä rooli luottamuksella, yhteisellä toimintakulttuurilla ja tiedonhallinnalla on verkostojen toimivuudessa.
- Miten kansainvälisiä kumppanuuksia ylläpidetään pitkäjänteisesti, myös operaatioiden välillä.

Tutkimuksen tuottamaa tietoa voitaisiin käyttää muun muassa yhteistyömallien, protokollien ja kansainvälisten harjoitusten suunnittelussa.

4. EU-rahoitteisten projektien vaikutus Suomen pelastustoimen kehittämiseen.

EU:n rahoitusmekanismit (esim. UCPM – Union Civil Protection Mechanism) tarjoavat merkittäviä mahdollisuuksia pelastustoimen kehittämiseksi, mutta niiden vaikuttavuutta ei ole kattavasti analysoitu suomalaisesta näkökulmasta. Tässä jatkotutkimuksessa voitaisiin tarkastella:

- Miten EU-projektit ovat vaikuttaneet osaamisen, valmiuden ja kaluston kehittämiseen.
- Minkälaisia pitkäaikaisia hyötyjä projekteista on saatu kansallisella ja paikallisella tasolla.
- Mitkä tekijät ovat edistäneet tai estäneet EU-projektien onnistumista.
- Miten projektien tuloksia levitetään kansallisesti eri pelastuslaitosten kesken.

Tämä tutkimus tukisi strategista päätöksentekoa ja antaisi käytännön suosituksia siitä, miten EU-rahoitusta voisi hyödyntää jatkossa entistä tehokkaammin.

Lähteet

- Ampuja, O. 2011. *Kun Jotain sattuu. Palo- ja pelastustoimi Helsingissä 150 vuotta. Helsinki.*
- Hiltunen, A. 2011. *Johtamisen taito – elämänmittainen matka. WSOYPro*
- HAMK. (24.2.2023). *Opinnäytetyöprosessi [kuva]. Hämeen ammattikorkeakoulu.*
<https://www.hamk.fi/opiskelijan-ohjeet/opinnaytetyo/>
- https://civil-protection-humanitarian-aid.ec.europa.eu/what/civil-protection/emergency-response-coordination-centre-ercc_en
- <https://www.consilium.europa.eu/fi/policies/civil-protection/>
- Huhtala, H ja Hakala, S. 2007. *Kriisi ja viestintä. Gaudeamus*
- Järvensivu, T. (2019). *Verkostojen johtaminen – Opi ja etene yhdessä. Books on Demand.*
- Kesti M. 2005. *Hiljaiset Signaalit – Avain organisaation kehittämiseen*
- Kettunen, S. (2009). *Onnistu projektissa. WSOY.*
- Laki Pelastusopistosta 607/2006
- Laki pelastustoimen järjestämisestä 613/2021.
- Leppälä, K. (2011). *Projektitoiminnan musta käsikirja. Readme.fi.*
- Palmu, H. (2003). *Osaanko kuunnella ja johtaa.*
- Pelastuslaki 379/2011.
- [Pelastustoimi.fi nettisivut](https://www.pelastuslaitos.fi/pelastustoimi)
- Piekkari, R & Welch, C (2020) *Oodi yksittäistapaustutkimukselle ja vertailun monenlaiset mahdollisuudet. Gaudeamus*
- Puusa, A (2020). *Haastattelutyypit ja niiden metodiset ominaisuudet. Gaudeamus*
- Puusa, A & Juuti, P (2020). *Laadullisen tutkimuksen näkökulmat ja menetelmät. Gaudeamus*
- Sisäasiainministeriön julkaisuja 2004:24. Helsinki: Sisäasiainministeriö.
- Suomen Perustuslaki 731/1999.

Liitteet

Liite 1. Kyselylomake

1. Suurtehopumppaus-muodostelman projektin tavoitteet ja tarkoitus

1. Mitkä olivat projektin keskeiset tavoitteet ja niiden prioriteetit?
2. Miten projektin tavoitteet linkittyivät organisaation strategiaan tavoitteisiin?

2. Suurtehopumppaus-muodostelman projektin laajuus ja rajaukset

3. Miten projektin laajuus määriteltiin ja dokumentoitiin?
4. Mitkä olivat projektin ulkopuolelle jätetyt asiat ja miten rajaukset päätettiin?

3. Resurssit ja sidosryhmät

5. Millaisia resursseja (henkilöitä, aikaa, rahaa) projekti vaati?
6. Miten sidosryhmät tunnistettiin ja otettiin mukaan suunnitteluun?

4. Aikataulu ja vaiheistus

7. Miten projektin aikataulu suunniteltiin ja jaettiin vaiheisiin?
8. Miten aikatauluriskit huomioitiin projektisuunnitelmassa?

5. Riskienhallinta

9. Mitä riskejä tunnistettiin projektin suunnitteluvaiheessa?
10. Miten riskeihin varauduttiin ja mitä toimenpiteitä suunniteltiin niiden hallitsemiseksi?

6. Suurtehopumppaus-muodostelman projektin ohjaus ja seuranta

11. Miten projektin etenemistä seurattiin ja raportoitiin?
12. Mitkä olivat keskeiset mittarit projektin onnistumisen arvioimiseksi?

7. Viestintä ja yhteistyö

13. Miten projektin viestintäsuunnitelma laadittiin ja millä välineillä viestintää toteutettiin?
14. Miten yhteistyö tiimin ja sidosryhmien välillä järjestettiin ja koordinoitiin?

8. Suurtehopumppaus-muodostelman projektin tulosten arviointi ja jatkuvuus

15. Miten projektin lopputulokset arvioitiin ja miten varmistettiin niiden hyödynnettävyys?
16. Mitkä kuuluisivat olla mielestäsi projektin seuraavat vaiheet?
17. Mitä asioita mielestäsi kannattaa tehdä seuraavassa projektissa eri lailla?
18. Vapaa sana:

Liite 2. Saatekirje kyselylomakkeen saatteeksi

Saatekirje asiantuntijoille Suurtehopumppaus-muodostelman perustamisesta

Arvoisa kollega,

Olen Harri Laukkanen, opiskelen Hämeen ammattikorkeakoulussa teknologiaosaamisen johtaminen YAMK tutkintoa ja työskentelen parhaillani opinnäytetyöni parissa, joka keskittyy Suurtehopumppaus-muodostelman perustamiseen kansalliseen ja kansainväliseen pelastustoimintaan. Päätyönäni työskentelen Pohjois-Pohjanmaan pelastuslaitoksella paloiesimiehenä. Tämän kirjeen myötä lähetän teille kyselyn, jonka avulla haluan kerätä arvokasta tietoa asiantuntevuudestanne ja kokemuksistanne.

Kyselyyn vastaaminen on merkittävää, sillä se auttaa ymmärtämään ja parantamaan Suomen kansainvälisen pelastustoiminnan kehittämistä. Muodostelmat ovat keskeisiä elementtejä kansainvälisessä pelastustoiminnassa, ja tehokas kehittäminen voi merkittävästi parantaa toiminnan koordinoitua, reagoitukykyä ja resurssien hyödyntämistä seuraavien projektien osalta. Teidän asiantuntemuksenne on avainasemassa, ja arvostan suuresti, että käytätte aikaa kyselyn täyttämiseen.

Kyselyn lähettämisen jälkeen aion soittaa teille parin viikon kuluessa varmistaakseni, että olette perehtyneet ja mielellään myös vastanneet kyselyyn. Haluan myös kysyä, onko teillä jäänyt mitään epäselvyyksiä kyselyn sisällöstä. Puhelun aikana kerron tarkemmin tutkimukseni taustoista ja tavoitteista. Syvä toiveeni on, että vastaisitte kyselyyn itsenäisesti kirjallisena mahdollisimman laajasti. Tämä edes auttaa minun tutkimustyötäni valtavasti ja antaa minulle hyvän käsityksen Suurtehopumppaus-muodostelman perustamisesta. Tämän takia laajat vastaukset antavat mainiota materiaalia tutkimukseen. Lyhyet vastaukset ovat myös täysin ymmärrettyjä ja hyväksyttäviä, joten vastatkaa, miten parhaaksi näette.

Teidän vastauksenne saatuani koostan teidän vastauksenne tutkimusaineistoksi. Kun olen koostanut teidän vastauksenne tutkimusaineistoksi, analysoin ne tekoälyä ja tutkimusteorioita hyväksi käyttäen. Tutkimus pohjautuu kyselylomakkeeseen, eikä tutkimuksen tueksi pidetä haastatteluja. Haastattelut vaikeuttavat kohtuuttomasti tutkimuksen analysointia, niin opinnäytetyön laajuus ei anna siihen enää myöten.

On tärkeää huomioida, että asiantuntijoiden antamat vastaukset anonymisoidaan, jotta tutkimus pysyy eettisesti kestäväenä ja yksityisyys säilyy. Tavoitteenani on tuottaa luotettavaa

ja hyödyllistä tietoa, joka palvelee kansainvälisen pelastustoiminnan sekä pelastuslaitoksien projektien kehittämistä. Peilaten ajatukseen, että Suurtehopumpppaukseen tullaan tekemään jonkinlainen kehityshanke ja toivon että perustamisesta saatua oppia voidaan hyväksi käyttää tulevan hankkeen läpisaattamisessa.

Kiitos jo etukäteen yhteistyöstänne ja asiantuntemuksestanne. Vastausaikaa kyselyyn on 31.1.2025 saakka. Vastaukset voi lähettää minulle joko word-tiedostona tai PDFnä. Ja suurin toiveeni on, että Te kaikki vastaatte kyselyyn ja mahdollistatte näin osaltanne minulle mahdollisimman kattavan aineiston analysoitavaksi. Osa Teistä joutuu varmasti työssään vastailemaan paljon kaiken laisiin kyselyihin, vaan toivon koko sydämestäni, että arvotatte tämän minun tutkimukseni niin korkealle että käytätte tähän aikaa.

Ystävällisin terveisin,

Harri Laukkanen

harri.laukkanen@student.hamk.fi

Hämeen ammattikorkeakoulu

Suurtehopumpaus-muodostelman perustamisen analyysi